Ἀριθ. 657 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΓ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΣΤ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Ἑρμοῦ 32. 31 Ἰουλίου 1888

ΕΚΔΡΟΜΗ ΕΙΣ ΑΙΓΥΠΤΟΝ

Αἱ ἐντυπώσεις ἃς ἀπεκόμισα ἐκ τῆς συντόμου ἀποδημίας μου εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰ καὶ στιγμιαῖαι, εἰσὶν ὅμως τοιαῦται, ὥστε δὲν νομίζω ὅλως περιττὸν νὰ ἐνδιατρίψω εἰς αὐτὰς ἐπ' ὀλίγον.

Ἀφ' οὗ ἐπὶ δύο ἡμερονύκτια διέπλευσα τὸ Αἰγαῖον, στιλπνὸν ὡς καθρέπτην, καὶ γλαυκὸν ὡς τὸν οὐρανὸν ὃν ἀντανέκλα, οὐδεμιᾶς στερούμενος ἐπιμελείας καὶ ἀναπαύσεως ἐν ὡραίῳ καὶ καθαριωτάτῳ αἰγυπτιακῷ ἀτμοπλοίῳ, διευθυνομένῳ ὑπὸ προσηνεστάτου πλοιάρχου, Δαλματοῦ τὴν καταγωγήν, περὶ τὴν μεσημβρίαν εἰσέπλευσα εἰς τὸν εὐρὺν τῆς Ἀλεξανδρείας λιμένα, καὶ μέχρις οὗ διέλθωμεν πρὸ τοῦ φάρου ὃν μακρόθεν ἐβλέπομεν, καθήμενος ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν χεῖρα ἐρείδων, ἔβλεπον σχεδὸν κατ' ὄναρ ὡς φάντασμα μικροῦ ἱστιοφόρου πρὸ ἡμῶν λοξοδρομοῦντος ἵνα ἀνοδήγητον εὕρῃ τὴν δυσχερῆ εἴσοδον, καὶ ἐπὶ τῆς ὄχθης ἐκ παραθύρου τινὰ περιέργως κατασκοπεύοντα τὰς κινήσεις αὐτοῦ διὰ τηλεσκοπίου. Οὗτος ἦν ὁ ποτὲ ἀντιβασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Μεχμὲτ Ἀλῆς, ἀποθαυμάζων τοῦ ῥιψοκινδύνου πλοιαρίου τὸν παράτολμον πλοῦν, τούτου δὲ διοικητὴς καὶ ψυχὴ ἦν ὁ τῶν μεγίστων ναυτικῶν ἡρώων τῆς ἀρχαιότητος ἐφάμιλλος νέος ἥρως Κανάρης, τὴν πατρίδα του βουλευθεὶς νὰ δοξάσῃ διὰ θριάμβου ἀνωτέρου καὶ τοῦ ἐν Σαλαμῖνι, καὶ τὸν ἀγῶνα αὐτῆς νὰ περατώσῃ διὰ πυρπολήσεως τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου ἐν αὐτῇ τῆς Αἰγύπτου τῇ πρωτευούσῃ. Καὶ ἰδοὺ τὸν Κανάρην ἤδη ἀψηφοῦντα τὰς ὑφάλους καὶ σχεδὸν διερχόμενον τὸ στενὸν στόμιον, τὴν θρυαλλίδα δ' ἔχοντα ἀνὰ χεῖρας, ὅτε λίψ ἄγριος μοὶ προσέπνευσεν ἐκ τῆς ἐρήμου, καὶ εἶδον τὸ ἡρωϊκὸν πλοῖον ὀπίσω σφενδονιζόμενον εἰς τὸ πέλαγος.

Ὑπὸ τοιαύτας διετέλουν ἐντυπώσεις τῆς μνήμης καὶ τῆς φαντασίας, ὅτε ἡ θορυβώδης κίνησις τῶν συνεπιβατῶν μου μοὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ἡμεῖς αὐτοὶ εἰσεπλέομεν· καὶ τῷ ὄντι ἀναβλέψας εἶδον ὅτι διηρχόμεθα ἐμπρὸς ὑψηλοῦ φάρου, πρός τ' ἀριστερὰ ἡμῶν εἰς τὸ ἄκρον ἱσταμένου μακρᾶς προκυμαίας. Ἀλλ' οὗτος καθ' ἑαυτὸν ὀλίγον μὲ συνεκίνησε, διότι γνωστὸν μοὶ ἦτον ὅτι δὲν ἦν ὁ αὐτὸς μετὰ τοῦ περιφήμου ἐν τῇ ἀρχαιότητι. Ὁ Ὅμηρος ἐγνώριζε νῆσον *Φάρον* πρὸ τῆς Αἰγύπτου (Ὀδυσ. Δ, 300), ἀλλὰ τὴν λέγει, ἴσως κατ' ἐσφαλμένας πληροφορίας, ἀπέχουσαν μιᾶς ἡμέρας πλοῦν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. Ἐπὶ Ἀλεξάνδρου ὅμως ὑπῆρχε *νῆσος Φάρος* ἀμέσως πρὸ τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ Πτολεμαῖος ὁ Σωτήρ, συνενώσας αὐτὴν μετὰ τῆς πόλεως διὰ προχώματος ἑπτασταδίου τὸ μῆκος, ἤγειρεν εἰς τὸ πέρας αὐτῆς φανὸν διὰ τὰ πλοῖα, *φάρον* ἐκ τῆς νήσου ὀνομασθέντα, οὗ ἡ τετράγωνος βάσις εἶχε σταδιαίαν ἑκάστην πλευράν, ἤρετο δὲ τὸ μνημεῖον πυραμιδοειδῶς εἰς μέγιστον ὕψος, ἔχον ἔξωθεν εὐρείας καὶ μειουμένας βαθμίδας, δι' ὧν ἀνέβαινον φορτηγά. Τοῦ οἰκοδομικοῦ δὲ τούτου μεγαλουργήματος ἐνεπιστεύθη ὁ Πτολεμαῖος τὴν ἀνέγερσιν εἰς τὸν Σώστρατον τὸν ἐκ Κνίδου, ὅστις 4,800,000 τῶν τότε δραχμῶν εἰς αὐτὸ δαπανήσας, καὶ θέλων ἐσαεὶ νὰ συνδέσῃ τὸ ὄνομά του μετὰ τοῦθαυμασίου τούτου ἔργου τῆς τέχνης, ἐπέγραψε μὲν ἐπὶ τοῦ κονιάματος αὐτοῦ ἐν λαμπρᾷ ἐπιγραφῇ τοῦ βασιλέως τὸ ὄνομα, ἀλλ' ὅτε μετὰ χρόνον ἔπεσε τὸ κονίαμα, ἐφάνη ὅτι ἐπὶ τοῦ λίθου εἶχε λαξεύσει τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ.

Ὁ χρόνος ὅμως, ἔτι ὑπουλότερος τοῦ Σωστράτου, κατέστρεψε μετὰ ταῦτα καὶ τούτου τὸ ὄνομα καὶ τοὺς λίθους ἐφ' ὧν ἦν γεγλυμμένον, καὶ ἐκ τῆς οἰκοδομῆς εἰς ἣν οἱ λίθοι ἀνῆκον οὐδ' ἴχνος σώζεται σήμερον· τὸ δ' ἑπταστάδιον πρόχωμα, συγχωσθὲν διὰ τοῦ Νείλου, ὅστις διὰ τῶν αἰώνων προσῆγε τὴν ἰλύν του, ἐγένετο ἐπίσης ἑπταστάδιον περίπου καὶ κατὰ πλάτος, καὶ ἐπ' αὐτοῦ, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς νήσου, γενομένης ξηρᾶς, ἵδρυται ἤδη τὸ πλεῖστον μέρος τῆς νέας πόλεως.

Ἡ νῆσος αὕτη, ὅτε ἡνώθη μετὰ τῆς ξηρᾶς διὰ τοῦ Ἑπτασταδίου, τὸν εὐρύτατον πρὶν λιμένα, ὃν παρέτεινεν ὡς τόξου χορδή, διῄρεσεν εἰς δύο, τὸν δυτικόν, καλούμενον *Εὔνοστον*, καὶ τὸν ἀνατολικόν, λεγόμενον *Μέγαν λιμένα*. Ἐκοινώνουν δ' ἀμφότεροι διὰ δύο μεγάλων ἀψί-

δων ἐφ' ὧν τὸ Ἐπταστάδιον ἐπεκάθητο, καὶ αἵτινες σήμερον εἰσὶν ἐπίσης συγκεχωσμέναι· ὁ δὲ σημερινὸς λιμὴν ἐστὶν ὁ *Εὔροστος*. Ὁ φάρος ἦν ἄλλοτε πρὸ τῆς ἀνατολικῆς ἄκρας τῆς νήσου, φωτίζων τὸν Μέγαν λιμένα, νῦν δ' ἐπὶ τῆς νεοδμήτου προκυμαίας, προεχούσης ἐκ τοῦ δυτικοῦ ἀκρωτηρίου, κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ νῦν λιμένος, τοῦ Εὐνόστου.

Ἀφ' οὗ δ' ἠγκυροβολήσαμεν, τὸ πλῆθος τῶν λέμβων αἵτινες μᾶς περικύκλωσαν, ὁ πάταγος τῶν ναυτῶν κραυγαζόντων εἰς παντοίας γλώσσας καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικήν, μοὶ παρίστα περίπου κατάπλουν εἰς λιμένα Ἑλληνικόν, καὶ ὅτε ὑπὸ φίλων ὁμογενῶν δεκτὸς γενόμενος, ἀπέβην διὰ τῶν ἀτμοκινήτων λέμβων αὐτῶν εἰς τὴν λιθόστρωτον καὶ καθαριωτάτην προκυμαίαν, καὶ εἰς μίαν τῶν πλείστων ἐκεῖ περιμενουσῶν ἁμαξῶν ἐπιβάς, διῆλθον τὰς ἐπίσης λιθοστρώτους ὁδούς, μετ' εὐπρεπῶν, πολλάκις μεγαλοπρεπῶν, καὶ τακτικῶς ᾠκοδομημένων οἰκιῶν, μετὰ πεζοδρομίων χρησιμευόντων εἰς τὴν ἐλευθέραν διάβασιν τῶν πεζῶν, οὐχὶ εἰς σώρευσιν τῶν καλάθων καὶ βαρελίων τῶν παρακειμένων ἐργαστηρίων, εὗρον πόλιν τῶν εὐπρεπεστέρων εὐρωπαϊκῶν ἔχουσαν τὸν τύπον καὶ τὴν εὐρυθμίαν, καὶ ἐκ τῆς ἐπὶ Ἀραβῆ πυρκαϊᾶς καὶ καταπυροβολήσεως μᾶλλον ὠφεληθεῖσαν, διότι τὰς ἀποτεφρωθείσας παλαιὰς οἰκίας ἀντικατέστησαν νέαι κομψόταται, καὶ ἡ κεντρικὴ πλατεῖα, ὡς ἐν παραδείγματι, ἡ φέρουσα ἐν τῷ μέσῳ τὸν ἔφιππον ἀνδριάντα τοῦ Μεχμὲτ Ἀλῆ, πολλῶν πόλεων ἐν Εὐρώπῃ θὰ ἦτον ἐγκαύχημα.

Μίαν ὅμως ἔλλειψιν παρετήρησα ἐν ᾧ διωχούμην, ὅτι αἱ ὁδοί, εὐρεῖαι, εὐθυτενεῖς καὶ μακραί, δὲν εἶχον ὀνόματα. Ἀλλ' ὁ μετ' ἐμοῦ ὀχούμενος, ὅστις ἦν Ἀθηναῖος καὶ πρώην δημοτικὸς σύμβουλος ἐν Ἀθήναις, ὅτε τῷ κατέδειξα τὴν ἔλλειψιν, «Ἄφες, μοὶ εἶπε. Προτιμῶ πάλιν τὰς ἀνωνύμους ὁδοὺς παρὰ τὰς δυσωνύμους ἃς ἀπήντησα ἀλλαχοῦ.

—Δηλαδή;

— Δηλαδή, μοὶ εἶπε, πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἤμην δημοτικὸς σύμβουλος ἐν Ἀθήναις, καὶ τὸ συμβούλιον τότε (τῷ 1855, ἂν καλῶς ἐνθυμῶμαι) ἐψήφισε νὰ δοθῶσιν ὀνόματα εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πρωτευούσης, ἐκ τῶν ἑπομένων κατηγοριῶν· α') τὰ τῶν ἀρχαίων θέσεων τῶν ἀναμφισβητήτως ἀποδεδειγμένων· β') τὰ τῶν νέων ἐπιφανῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων· γ') τὰ τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, ὧν ὁ κατάλογος θὰ ἐπήρκει εἰς πάσας τὰς ὁδοὺς πόλεως μεγαλειτέρας ἔτι καὶ τοῦ Λονδίνου· δ') τὰ τῶν νέων Ἀθηναίων ὅσοι διέπρεψαν ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος, ἢ ὅσοι εἰς τὰ γράμματα πρὸ αὐτοῦ. Δὲν ὑπέθετον ὅμως ὅ,τι εἶδον κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπιδημίαν μου ἐν Ἀθήναις, ὅτι ὁ Κέκροψ ἢ ὁ Ξοῦθος, (ἠξεύρετε ὑμεῖς ποῖος ἦτον;) θ' ἀπηντᾶτο ῥίνα πρὸς ῥίνα μετὰ τοῦ Βερανζέρου καὶ τοῦ Σατωβριάνδου καὶ ἄλλων οὓς λησμονῶ, διότι δὲν συνέπεσε περὶ αὐτῶν ν' ἀκούσω, καὶ νέων Ἑλλήνων μὴ Ἀθηναίων, ἢ Ἀθηναίων μὴ διαπρεψάντων ἀγωνιστῶν, ὥστε πολλάκις ἐθαύμαζον διατί τούτου καὶ οὐχὶ ἄλλου, καὶ μοὶ ἐπήρχετο ὅτι ὡς καὶ ἐνταῦθα ἐπεκράτησεν ὁ κακὸς δαίμων τῆς Ἑλλάδος, ὁ σήμερον καλούμενος ῥουσφέτιον.

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα μοὶ ἔλεγεν, σιωπῶν ἀνελογιζόμην κατ' ἐμαυτόν, ὅτι οἱ *πρώην* εἰσὶ συνήθως μεμψίμοιροι.

Ἀλλ' ἂν ὅτε διωχούμην τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἔβλεπον αὐτὴν ὡς πόλιν εὐρωπαϊκήν, ἀφ' ἧς στιγμῆς ὑπερέβην τὸν οὐδὸν τῆς μεγαλοπρεποῦς οἰκίας εἰς ἣν ἐφιλοξενούμην, ἀνεγνώρισα ὅτι ἤμην ἐντὸς πόλεως κυρίως Ἑλληνικῆς. Ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας συνέῤῥεον οἱ ἐπισκεπτόμενοι, πάντες Ἕλληνες καὶ περὶ ἑλληνικῶν συμφερόντων διαλεγόμενοι, εἰ καὶ κατὰ τοῦτο τῶν παρ' ἡμῖν διαφέροντες, ὅτι τὰ συμφέροντα περὶ ὧν ἐπραγματεύοντο ἦσαν κυρίως ἐμπορικά, οὐδαμῶς δὲ πολιτικά, καὶ ἔκ τινων ὑπαινιγμῶν των διεῖδον ὅτι οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκεῖ θεωροῦσι τὰ παρ' ἡμῖν πολιτικὰ ὡς ἀφορῶντα πρόσωπα μᾶλλον ἢ πράγματα, καὶ διὰ τοῦτο ὀλίγον ἐνδιαφέρονται εἰς αὐτά.

Καὶ τὴν πόλιν δὲ μετὰ ταῦτα κατὰ διαφόρους διευθύνσεις διατρέξας, ἀπήντησα πλῆθους ἐργαστηρίων καὶ ἐργοστασίων Ἑλληνικῶν, καὶ κατὰ τὰς ὁδοὺς παμπόλλους τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἑλληνικὴν ἔχοντας τὴν ὄψιν καὶ τὴν γλῶσσαν. Ὡς πρὸς τῆς τελευταίας ταύτης τὸ κεφάλαιον ὅμως ὁμολογῶ ὅτι κατὰ τὰς μετὰ ταῦτα ἡμέρας μὲ προσέβαλέ τι θιξαν τὴν Ἑλληνικήν μου φιλοτιμίαν, ὅτι πολλάκις ἤκουσα πολλούς, τῶν νέων Ἑλλήνων πρὸ παντων καὶ τῶν νεανίδων, συνδιαλεγομένους προσαλλήλως οὐχὶ ἑλληνιστί, ἀλλὰ γαλλιστί.

— Καὶ ἄριστα ἂν ὡμίλουν τὴν ξένην γλῶσσαν, — εἶπον πρὸς τὸν φίλον μου, τὸν ποτὲ δημοτικὸν σύμβουλον, — ὅπερ πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ συμβαίνῃ πάντοτε, δὲν ἐννοῶ διατί ἐκείνην νὰ προτιμῶσι τῆς ἰδικῆς των. Ἐν πάσῃ τῇ Εὐρώπῃ ἀπήντησα Ἄγγλους, Ῥώσσους, Γερμανούς, Ἰταλούς, λαμπρῶς ὁμιλοῦντας τὴν Γαλλικὴν ἢ ἄλλην τινὰ ξένην γλῶσσαν ὅταν μετὰ ξένων συνδιελέγοντο, ἀλλὰ μεταξύ των ἐνεκαυχῶντο πάντοτε τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν μεταχειριζόμενοι καὶ ὁ Βίσμαρκ ἀξιόλογον ποτέ τι γερμανικὸν σύγγραμμα, προσενεχθὲν εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, διὰ λατινικῶν δὲ γραμμάτων τετυπωμένον, τὸ ἐπέστρεψεν εἰς αὐτὸν χωρὶς νὰ τὸ ἀνοίξῃ, εἰπὼν ὅτι λυπεῖται, ἀλλὰ δὲν ἀναγινώσκει τὰ ὡραῖα ἐκεῖνα γράμματα. Καὶ ὅμως ἡμεῖς ἔχομεν γλῶσσαν ἥτις καὶ ἀνάγκην σήμερον ὑπὲρ πάσαν ἄλλην ἔχει ἐπιμελοῦς καλλιεργείας, καὶ πλοῦτον καὶ κάλλος καὶ φιλολογικὰ κειμήλια κέκτηται, ἐφ' οἷς ὡς οὐδὲν ἄλλο ἔθνος δικαιούμεθα νὰ κομπάζωμεν, καὶ τὴν ἀμελοῦμεν.

— Λίαν μεμψίμοιρος εἶσθε, μοὶ ἀπεκρίθη ὁ φίλος μου (τὴν ἀπάντησιν ταύτην δὲν περιέμενον παρὰ τοῦ *πρώην*), μεμφόμενος τοὺς ἐνταῦθα Ἕλληνας, οἵτινες, ὅσην καὶ ἂν ἔχωσιν ἐθνικὴν φιλοτιμίαν, προσκρούουσιν εἰς μυρίας δυσκολίας, προερχομένας ἐκ τοῦ ὅτι μετὰ ξένων διατελοῦσιν ἐν ἀδιαλείπτοις συναλλαγαῖς, καὶ λησμονεῖτε τοὺς καθ' ἡμᾶς Ἕλληνας, οἵτινες οὐδὲν τοιοῦτο ἔχουσι τὸ δικαιολόγημα. Δὲν ἴσθε ποτὲ εἰς ἑσπερίδα ἢ χορὸν ἐν Ἀθήναις; Ἐγὼ ὅτε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐπεδήμουν ἐκεῖ, ἐθαύμαζον περὶ ἐμὲ ἀκούων σχεδὸν γενικῶς ψιττακιζομένην τὴν Γαλλικήν, ὀρθῶς καὶ μὴ ὀρθῶς, χυδαίως ἢ κομψευομένως, καὶ ἐρωτῶν ἐμάνθανον ὅτι ἦν ὁ Κύριος... ὁπουδήποτε ψιττακίζων μετὰ τῆς Κυρίας... ἰδοὺ ... ἢ ἄκη. Διατί οὐδὲν λέγετε περὶ τούτων;

— Διότι δὲν ἐπῆγα εἰς χοροὺς καὶ συναναστροφὰς καὶ δὲν τὰ ἤκουσα, ἀπήντησα ἵνα διακόψω τὴν συζήτησιν.

Πλὴν τούτου ὅμως ἡ πόλις εἶχε δι' ἐμὲ ὄψιν κυρίως Ἑλληνικήν. Οἱ αὐτόχθονες Αἰγύπτιοι ἐκ γενετῆς δὲν ἦταν φιλόξενοι. Καὶ ἔλεγε μέν τις παράδοσις (Προκλ. εἰς Τίμ.) ἀρχαιοτάτην Ἑλληνικὴν ἀποικίαν τὴν Σάϊν, καὶ ἑπομένως Ἕλληνα τὸν κατά τινας (Πλάτ.) ἐκεῖθεν προελθόντα Κέκροπα· ἀλλὰ κυρίως ὁ Ἄμασις πρῶτος (τῷ 527 π. Χ.) ἠνέῳξε τὴν Αἴγυπτον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἐπιτρέψας τὴν ἐπικοινωνίαν αὐτῶν δι' ἑνὸς μόνου σημείου, τῆς Ναυκρατίδος, κειμένης ἐπὶ τοῦ Κανωβικοῦ στομίου τοῦ Νείλου. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσε τὴν Μέμφιν, θελήσας νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Ὄασιν τοῦ Ἄμμωνος, κατέβη τὸν Νεῖλον μέχρι τοῦ Κανώβου καὶ παρηκολούθησε τὴν παραλίαν. Τότε δὲ κατεθέλχθη ὑπὸ τῆς θέσεως τοῦ χωρίου Ῥακώτιδος, ὃ εὗρε δυτικῶς τοῦ Κανωβικοῦ, τοῦ δυτικωτέρου στομίου τοῦ Νείλου (τοῦ νῦν κόλπου τοῦ Ἀβουκίρ), κείμενον μεταξὺ τῆς Μαρεώτιδος λίμνης, ἥτις, ὡς ἐνόμισεν, ἤνοιγεν εἰς αὐτὸ τὴν Ἔσω Αἴγυπτον, καὶ μεταξὺ τῆς Μεσογείου, δι' ἧς ἐκοινώνει μετὰ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, καὶ ἀπεφάσισεν ἐνταῦθα ν' ἀνεγείρῃ ὁμώνυμον αὐτοῦ μεγαλόπολιν, καὶ ὡς πᾶν εἴ τι ἀπεφάσιζεν, ἀμέσως καὶ τὸ ἐξετέλεσεν. Ἐξηκολούθησε δ' ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων ἀναπτυσσόμενον τὸ Ἑλληνικὸν τοῦτο κέντρον, καὶ μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ μακρὸν διετέλεσε τὸ κέντρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκείνης ἐξακολούθησιν ἤθελον εἰπεῖ τὴν παροῦσαν, κατ' ἀναλογίαν βεβαίως τῆς μεταβολῆς τῶν καιρῶν. Ἕλληνες σήμερον ἔτι κατὰ πρῶτον λόγον τὴν κατοικοῦσι, πλὴν ὅτι θύουσι κατὰ προτίμησιν ἤδη εἰς τὸν Κερδῷον, ὡς ἄλλοτε ἔθυον εἰς τὸν Λόγιον Ἑρμῆν. Καὶ τοπική τις μετακίνησις προσέτι συνέβη τῆς πόλεως, ὡς εἶπον, καταλαβούσης τὸν νεόχωστον ἰσθμόν, ἐν ᾧ τὸ πάλαι ἐξετείνετο μᾶλλον πρὸς ἀνατολάς, καὶ ἐκεῖ ἔδωκεν ἐξαίσιον αὐτῇ σχέδιον ὁ ἀριστοτέχνης Δεινοκράτης, αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις καὶ τοῦ Πειραιῶς ἐσχεδίασε τὴν ῥυμοτομίαν. Εἶχε δὲ πᾶσα ἡ πόλις ὁδοὺς εὐθείας καὶ κανονικάς, κατὰ τὸ σχῆμα, λέγουσιν οἱ ἀρχαῖοι, «φάλαγγος Μακεδονικῆς», καὶ αὐτὴν ἀπὸ πέρατος εἰς πέρας, ἀπὸ τῆς *Πύλης τοῦ Ἡλίου* εἰς τὴν *Πύλην τῆς Σελήνης* διέσχιζεν ὁδὸς κατά τινας 20, κατὰ Διόδωρον δὲ 40 σταδίων μῆκος ἔχουσα, πλάτος δὲ 100 ποδῶν, καὶ διὰ στοᾶς κιόνων κατάκοσμος, κατὰ δὲ τὸ μέσον αὐτῆς δι' ἄλλης ἐπίσης εὐρείας καὶ ἐπίσης καταστύλου καθέτως διατεμνομένη. Ἐφρόντισε δὲ ὁ Δεινοκράτης νὰ δώσῃ αὐταῖς τοιαύτην διεύθυνσιν, ὥστε οἱ ἐτησίαι νὰ διαπνέωσι δροσίζοντες τὴν πόλιν (Διόδ. IZ,52). Καὶ εἰς τῆς σημερινῆς δ' Ἀλεξανδρείας τὴν ῥυμοτομίαν ἀγνοῶ μὲν ἂν καὶ περὶ τούτου, ἀλλὰ περὶ ἄλλου λίαν σπουδαίου ἐλήφθη φροντίς, ἵνα διευθύνωνται αἱ ὁδοὶ οὕτως, ὥστε νὰ τέμνωσι τὴν πορείαν τοῦ ἡλίου, μὴ χωροῦσαι παραλλήλως πρὸς αὐτήν, ὡς ἐν Ἀθήναις ἡ Ἑρμαϊκή, καὶ αἱ μετ' αὐτῆς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν ἔχουσαι, αἱ εἴποι τις ἂν ἐπίτηδες οὕτω χαραχθεῖσαι, ἵνα κατὰ τὸ θέρος ἀπὸ τῆς στιγμῆς τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς δύσεως ἀδιαλείπτως καταφλέγωνται, κατ' εὐθυβολίαν δεχόμεναι τὰ πύρινα βέλη τοῦ χρυσοτόξου.

Ἔνθα δὲ διεσταυροῦντο αἱ δύο ὑπόστυλοι μεγαλοπρεπεῖς ὁδοὶ ἦν ὁ *Ἀλεξάνδρου* λεγόμενος τόπος (Ἀχιλ. Τατ. Ἐρωτ. ΣΤ, 10), περιέχων τὸ *Ἀλεξάνδρου Σῆμα* ἢ μνημεῖον, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὸν τάφον τοῦ μεγάλου κατακτητοῦ. Ἤθελον εἰπεῖ «κατὰ πᾶσαν βεβαιότητα», ἂν ἐπ' ἐσχάτων δὲν εἶχε διαδοθῆ ὅτι ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου τάφος, κατάκοσμος καὶ κατάγλυφος, εὑρέθη παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἐν Σιδῶνι, καὶ μετακομισθεὶς κατετέθη εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Τοῦτο οὐδαμῶς συνᾴδει πρὸς τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων, καθ' οὓς (Διόδ. ΙΗ, 26. — Ἀθήν. Ε, 20) ὁ νεκρὸς τοῦ Βασιλέως ἐστάλη ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐντὸς χρυσῆς λάρνακος, ἔργου τοῦ *Ἱερωνύμου*, ἐφ' ἧς, κεκαλυμμένης ὑπὸ διαχρύσου φοινικίδος, ἔκειντο τοῦ Ἀλεξάνδρου τὰ ὅπλα. Κατεσκευάσθη δ' ἵνα φέρῃ τὴν λάρνακα ἅμαξα λιθοκόλλητος δώδεκα πή-

χεων μῆκος καὶ ὀκτὼ πήχεων ἔχουσα πλάτος, χρυσοῦς δὲ τοὺς τροχοὺς λεοντοκεφάλους, καὶ ὑπὸ ἀψίδα χρυσῆν καθημένην ἐπὶ χρυσοῦ ἰωνικοῦ περιστυλίου, φέρουσα θρόνον πάγχρυσον, ἐντὸς δικτυωτοῦ ἐπίσης ἐκ παγίου χρυσοῦ, καὶ οὗ ἑκάστη ῥάβδος εἶχε πάχος δακτύλου. Τὸ περιστύλιον δ' ἐκόσμει ζωοφόρος γραπτή, τὰς νίκας παριστῶσα τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἵσταντο νίκαι χρυσαῖ, ἀνέχουσαι χρυσοῦν στέφανον, μακρόθεν ἀστράπτοντα εἰς τὸν ἥλιον. Ἔσυρον δὲ τὴν ἅμαξαν 64 ἵπποι χρυσοστεφεῖς.

Μετὰ τοιαύτας καὶ τηλικαύτας παρασκευάς, ἀδύνατον ἡ πανηγυρικὴ μετακόμισις νὰ μὴ ἔγινεν, οὐδέ τις μαρτυρεῖ ὅτι ἐγκατελείφθη ἢ διεκόπη. Ὁ δὲ τῆς Σιδῶνος τάφος, ἄξιος λόγου καὶ περιεργος καὶ αὐτός, ἐβαπτίσθη, ὡς μοὶ ἐρρέθη, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπό τινος Ὀθωμανοῦ μεγιστᾶνος, ὅστις ἢ αὐτὸς δὲν εἶχε πρόχειρον τὸν Διόδωρον καὶ Ἀθήναιον, ἢ ἤλπιζεν ὅτι περὶ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν δὲν ἠσχολοῦντο οἱ ἀνώτεροί του, οὓς ἤθελε νὰ εὐχαριστήσῃ, προσφέρων αὐτοῖς τὸ ἀρχαιολογικὸν εὕρημά του.

Παρὰ τὸ Σῆμα ἦσαν καὶ τ' ἀνάκτορα Πτολεμαίων καὶ τῆς Κλεοπάτρας, ὡς καὶ τὸ Μουσεῖον. Ἔστιν ἴσως αὕτη ἡ θεσις ἣν ἤρχισεν ἀνασκάπτων ὁ K. Schliemann, ἄνευ τῆς ποθουμένης ἐπιτυχίας; καὶ ὑπάρχει, ὡς ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν πιστεύεται, ὁ τάφος τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπὸ τὰ θεμέλια τσαμίου τινός, οὐ οὐδ' ἡ ἀνασκαφὴ οὐδ' ἡ ἔρευνα ἐπιτρέπεται; Τὸ ἀγνοῶ, διότι οὐδὲ καιρὸν οὐδὲ τρόπον εἶχον νὰ τὸ ἐξακριβώσω.

Πλησίον δὲ τῶν δύο ἀρχαίων πυλῶν ὑπῆρχον αἱ δύο μεγάλαι βιβλιοθῆκαι, αἱ μέγισται τῆς ἀρχαιότητος, ἐγκλείουσαι πάντα τὰ θαυμάσια προϊόντα τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας. Ἀλλὰ τὴν μίαν ἐπυρπόλησεν ὁ Καῖσαρ, ἴσως ἄκων, ἐπὶ τῆς πολιορκίας του, τὴν δ' ἑναπολειπομένην, βεβαίως ἑκών, ὁ Ὁμάρ, καὶ μόνην βιβλιοθήκην εὗρον σήμερον ἐν τῇ πόλει ἥτις ἐπ' αἰῶνας εἶχε τῶν γραμμάτων τὸ σκῆπτρον, μικρὸν βιβλιοπωλεῖον, κτῆμα Ἕλληνος καὶ αὐτό. Εἰσελθὼν δ' ἐκεῖ, ἠρώτησα περὶ βιβλίου τινὸς ὃ ἀνάγκην εἶχον νὰ συμβουλευθῶ, ἀλλὰ δὲν τὸ εὗρον. Ὁ Κος διευθυντὴς τοῦ καταστήματος μοὶ εἶπεν ὅτι ἐξ ἀναγκης βιάζεται νὰ ἔχῃ προμήθειαν κυρίως Γαλλικῶν μυθιστορημάτων. Καὶ ὅτε τῷ ἐξέφρασα διὰ τοῦτο τὴν λύπην μου, «καὶ μυθιστορημάτων, μοὶ εἶπεν, ὧν ἐγὼ κἂν τὴν ἀνάγνωσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον θ' ἀπηγόρευον εἰς τὰ τέκνα μου. Τί θελετε; μοὶ προσέθηκε· τοιαύτη εἶν' ἐδῶ ἡ τάσις τοῦ ἀναγινώσκοντος κοινοῦ ἡμῶν, ὅταν ἀναγινώσκῃ. Δὲν εἴμεθα ἐν Ἀθήναις, ἔνθα ἡ εὐγενὴς ἡμῶν νεολαία μετ' ἀπλησταίας ἐγκύπτει εἰς τὰ προπατορικὰ ἡμῶν ἀριστουργήματα, δι' ἃ ὁ κόσμος μᾶς θαυμάζει καὶ μας ζηλεύει, καὶ προσέτι φιλοτίμως τρέφει τὸ πνεῦμά της διὰ τῶν προϊόντων τῆς ὑψηλῆς φιλολογίας καὶ τῆς ἐπιστήμης πάντων τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν.

Ὁ Κος διευθυντὴς εἶχε περίεργον φυσιογνωμίαν, εὐάρεστον μὲν κατὰ τὰ ἄλλα· ἀλλὰ μάτην τὸν ἠτένιζέ τις· ἦτον ἀδύνατον ν' ἀνακαλύψῃ εἰς τους χαρακτῆρας τοῦ προσώπου του ἐξ ὅσων ἔλεγε τί ἦν σπουδαία πεποίθησις ἢ τί ἦν εἰρωνεία.

Ἀλλ' ἂν δὲν εἶχον προχείρους πλέον τὰς ὡραίας ὁδους τοῦ Διονοκράτους ἵνα τὰς θαυμάσω, αἱ νέαι ἐφ' ὧν ὠχεῖτο κροτοῦσα ἡ ἅμαξα ἡμῶν εἵλκυσαν τὴν προσοχὴν καὶ τὴν ἔκπληξίν μου, διότι εἰς τὴν χώραν ἐκείνην εἰς ἣν ὁ ἥλιος ψήνει τὴν γῆν εἰς κόνιν καὶ ἄμμον, ἦσαν καθάριαι ὡς δάπεδον ἐπιμεμελημένης αἰθούσης, ὅλαι κατάστρωτοι διὰ μεγάλων λιθινων πλακῶν.

Τὸν θαυμασμόν μου ἐξέφρασα εἰς τὸν συνοχούμενον μετ' ἐμοῦ, ὅστις ἦν ὁ πρώην δημοτικὸς σύμβουλος Ἀθηνῶν, καὶ τὸν ἠρώτησα πως ἐκαλεῖτο ὁ δήμαρχος, ὅστις οὕτως ἐπεμελήθη τῆς ὁδοποιίας.

— Δήμαρχον οὐδὲ δημοτικὸν συμβούλιον δὲν ἔχει ἡ Ἀλεξάνδρεια· ἀλλὰ ἀντὶ τούτου, ἴσως διὰ τοῦτο, ἔχει λιθοστρώτους ὁδούς, μοὶ ἀπεκρίθη ὁ μεμψίμοιρος *πρώην*.

— Ἀλλὰ μεγίστη πρέπει νὰ ἦν, τῷ ἀπήντησα, ἡ δαπάνη τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, καὶ ὅπως δήποτε τιμᾷ τὴν Αἰγυπτιακὴν Κυβέρνησιν.

— Ἥτις ἐπίσης ἐστὶν ἀμέτοχος εἰς τὴν κατασκευὴν αὐτῶν, μοὶ εἶπε. Δὲν ἐστρώθησαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως.

— Ἀλλά;

—Ἀλλά, ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς κοινότητος τῆς Ἀλεξανδρείας.

— Ἐκπλήττομαι, τῷ εἶπον, καὶ ὑπερήδομαι τοῦτο ἀκούων. Οἱ νῦν Ἕλληνες τῆς Ἀλεξανδρείας εἰσὶν οἱ ἄξιοι διάδοχοι τῶν ἐπὶ Πτολεμαίων. Ἀλλὰ τοιοῦτο ἔργον πρέπει νὰ ᾖ δαπανηρότατον, καὶ θαυμάζω πῶς κατωρθώθη ἐνταυθα τὸ μεγαλούργημα, ὅτε εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ 55 ἔτη αἱ ὁδοὶ μένουσιν ἄστρωτοι, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πνίγονται ὑπὸ τὴν κλασικὴν τῶν προγόνων των κόνιν. Ἠξεύρω πῶς σκέπτεσθε καὶ τί θὰ μοὶ εἰπῆτε, ὅτι αἱ Ἀθῆναι ἔχουσι δήμαρχον καὶ δημοτικὸν συμβούλιον. Ἀλλ' ἡ Ἀλεξάνδρεια, ἡ Ἑλληνικὴ κἂν κοινότης Ἀλεξανδρείας, διότι τυγχάνει τούτων ἀπηλλαγμένη, κατώρθωσεν, εἰπέτε μοι, νὰ μείνῃ ἐντελῶς καὶ παντὸς χρέους, τοῦ ἐφιάλτου τοῦ ἡμετέρου δήμου, ἐπίσης ἀπηλλαγμενη;

— Οὐχί, μοὶ ἀπήντησε, τοῦτο δὲν τὸ κατώρθωσε, καὶ τὸ χρέος ἀνήρχετο μάλιστα εἰς

ἑκατομμύρια. Τότε, συνελθούσης τῆς κοινότητος, ἐν τῶν μελῶν αὐτῆς εἶπεν εἰς τὰ λοιπά· «Κύριοι, πρέπει τὸ χρέος νὰ ἐξοφληθῇ. Τί λέγετε; Ἀναλαμβάνετε σεῖς τὸ ἥμισυ διὰ συνεισφορῶν; Τότε ἀναλαμβάνω ἐγὼ μόνος τὸ ἕτερον ἥμισυ». Καὶ τότε, ἐντὸς πέντε λεπτῶν, ἡ κοινότης ἔμεινεν ἄνευ χρέους.

— Καὶ τίς, τίς ἦν ὁ μεγαλόφρων ἀνήρ;

— Ὁ μεγαλόφρων ἀνὴρ ἦν—ἐπιτρέψατέ μοι νὰ τὸ εἰπῶ,—εἷς *ὁμογενής*. Λέγω ἐπιτρέψατέ μοι νὰ τὸ εἰπῶ, διότι δὲν ἠξεύρω πῶς σκέπτεσθε, ἐρχόμενος ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ ἂν δὲν εἴσθε ἐκ τῶν ἐπιδοκιμαζόντων ὅσα ἐμὲ κἂν περὶ τούτου τοῦ θέματος ἐκπλήττουσιν εἴς τινα τῶν δημοσιογραφικῶν ὀργάνων ἃ ἐκεῖθεν μοὶ στέλλονται. Ὅπως καὶ ἂν ἄλλοι σκέπτωνται, ἐξηκολούθησε λέγων μετά τινος ἐρεθισμοῦ, δι' ἐμὲ οἱ *ὁμογενεῖς* εἰσὶν Ἕλληνες ἐν ξέναις χώραις εἰς πολιτισμὸν τραφέντες καὶ πλοῦτον συγκομισάμενοι, οἵτινες κατέρχονται τέλος εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν ἠξεύρω ἂν ἔχοντες πλείονα ἢ ἐλάσσονα ὑμῶν τὸν πατριωτισμόν, ἀλλ' ἔχοντες αὐτὸν βεβαίως ἀποτελεσματικώτερον, κατακοσμοῦντες τὴν πρωτεύουσαν καὶ ἄλλας πόλεις ἡμῶν διὰ λαμπρῶν οἰκιῶν, χρησίμων δημοσίων ἔργων, ἐπιχειρήσεις διευκολύνοντες, καὶ βασιλοπρεπῶς πολλάκις τὸν πλοῦτον αὐτῶν εἰς ἵδρυσιν κατεστημάτων κοινῆς ὠφελείας καὶ ἀγαθοεργίας δαψιλεύοντες. Τοιοῦτος ὁμογενής, ἐξ Ἠπείρου ὁρμώμενος, ἐστὶ καὶ ὁ ἀναλαβὼν τὸ ἥμισυ τοῦ χρέους τῆς Ἀλεξανδρινῆς κοινότητος, ἄλλως τε βεβαίως κατ' ὄνομα κἂν καὶ εἰς ὑμᾶς γνωστός, ὡς ἐστὶ γνωστὸς εἰς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα . . . ὁ *Ἀβέρωφ*.

(Ἕπεται συνέχεια).

Α. Ρ. Ραγκαβης.

Ο ΥΠΟΨΗΦΙΟΣ

Μυθιστορία Ἰουλίου Κλαρετῆ.—Μετάφρασις Χ. Α.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἡ κυρία Ἐρβλαὶ ἀναμένουσα τὸν ταγματάρχην Βερδιὲ ἐξήταζε πρὸ ἡμισείας ὥρας τὸν Αἰμίλιον Δυκᾶν περὶ τῶν περιστατικῶν τῆς προτεραίας κατὰ τὴν ἐν Σκλλὸ πανήγυριν. Ὁ νέος Πίττ ἦτο κατενθουσιασμένος. Ἠδύνατο νὰ ἐκθέσῃ συνοπτικῶς εἰς τὴν νεαρὰν γυναῖκα τὰς πολιτικὰς ἰδέας του καὶ τὸν ὅλως ἰδιαίτερον τρόπον καθ' ὃν ἐννόει τὴν ἐκλογικὴν τακτικήν. Ἀ! ἂν ἦτο χθὲς μόνον ἐκλογεύς!... ἐκλογεὺς τῆς περιφερείας!... Πῶς θὰ ἔρριπτεν—αὐτὴ ἦτο ἡ ἔκφρασις του— τὴν σπάθην τῆς ἀγορεύσεώς του εἰς τὴν πλάστιγγα τῆς συζητήσεως!

— Λοιπόν, ἠρώτα ἡ Ἐρρικέττα μετά τινος ἀνησυχίας, ὁ ταγματάρχης; . . .

Ὁ Δυκᾶς ἔσειεν ἐλαφρῶς τὴν ξανθὴν κεφαλήν του.

— Ὦ! εἶνε ἀξιόλογος ἄνθρωπος! . . . ἔντιμος ἄνθρωπος! . . . λαμπρὸς ἄνθρωπος ὁ ταγματάρχης!

Ἀλλ' ὁ χειρισμὸς πυροβόλου δὲν ὡμοίαζε ποσῶς μὲ τὴν γνῶσιν τῶν πολιτικῶν ὁμηγύρεων. Ὁ διαβολευμένος ἐκεῖνος Γκαρούς ἦτο ἐπὶ τοῦ «ρητορικοῦ πεδίου» στρατηγικώτερος τοῦ Βερδιέ.

— Ὁ Γκαρούς;

— Ναί, κυρία, ὁ Γκαρούς.

— Θὰ ἦτο καταπληκτικόν, εἶπεν ἡ Ἐρρικέττα, ἂν ὁ Γκαροὺς αὐτὸς ἀντικαθίστα τὸν Σαρβέ . . . Ἀλλ' αὐτὸ εἶνε ἀδύνατον!

Εἶχε παρενθέσει στιγμάς τινας σκέψεως μεταξὺ τῆς πρώτης φράσεως καὶ τῆς δευτέρας, οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ τοῦ Δυκᾶ ἐπληροῦντο ὑπὸ χαυνότητός τινος συγκεκινημένης ὅτε αὐτὴ ἐπρόφερε τὰς λέξεις «ἂν ἀντικαθίστα τὸν Σαρβέ». Τὰ βλέμματα γαστριμάργου βλέποντος ἐκλεκτὸν ἔδεσμα, ἢ ἐρωμένου βλέποντος τὸ προσφιλὲς ἀντικείμενον τοῦ ἔρωτός του τὴν αὐτὴν θὰ περιεῖχον τρυφερὰν συγκίνησιν. Ἡ δὲ κυρία Ἐρβλαὶ ἐπρόφερε μὲ τόσην χάριν, μὲ ἁρμονίαν προκαλοῦσαν τὸν πειρασμὸν τὰς λέξεις ἐκείνας, αἵτινες εἰς πάντα βέβηλον θὰ ἐξήγειρον μόνον πενθίμους περὶ κληρονομίας ἰδέας ἐνῷ διὰ τὸν Δυκᾶν συνεκεφαλαίουν κατάστασιν ἔνδοξον, ρητορικὰς φιλοδοξίας καὶ μακρὰν σειρὰν θριάμβων, πιστοποιουμένων παρὰ τῆς *Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως*.

Ὁ ἀξιότιμος διάδοχος τοῦ ἀξιοτίμου κ. Σαρβέ!. Ὁ Αἰμίλιος ἤκουε κροτοῦσαν τὴν φράσιν ταύτην, ἥτις βεβαίως ἤθελεν ἀντηχήσει ἐντὸς τοῦ βουλευτηρίου, καὶ οὐδεὶς ἀσπασμὸς γυναικὸς θὰ περιεῖχεν εἰς τὰ ὦτά του μουσικὴν περιπαθεστέραν τοῦ τίτλου ἐκείνου! . .

Ἀκροώμενος τὴν κυρίαν Ἐρβλαί, ἐλησμόνει σχεδὸν νὰ τὴν κυττάξῃ, καὶ ὅμως ἡ Ἐρρικέττα ἦτο ἀρκετὰ εὐειδὴς ὅπως προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν νέου καλαισθήτου, ἔστω καὶ ἂν εἶχε τὸν ἐγκέφαλον ἐσκοτισμένον ἀπὸ τὰς ἀγορεύσεις τοῦ *Βιλλυ* καὶ ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις τῶν *Νορθιστῶν* καὶ *Φοξιστῶν*.

Ἔφερε τὴν πρωΐαν ἐκείνην ἐνδυμασίαν ἀνοικτοῦ κιτρίνου χρώματος μὲ τρίχαπτα λευκά, περὶ τὴν ὀσφὺν δὲ ζώνην ῥωσσικὴν μὲ ἐπαργύρους ἀντανακλάσεις, ἥτις ἐφαίνετο, ὡς ὄφις περιβάλλων αὐτήν. Ἡ ὀσφὺς ἐκείνη ἡ εὐλύγιστος εἶχε κυματισμοὺς πλήρης ἀβρᾶς χάριτος, ὡς ὀρχηστρίδος τῆς Ἀραβίας, ἀλλὰ χάριτος φυσικῆς καὶ ἀπροσποιήτου. Αἱ μικραὶ νευρικαὶ χεῖρές της ἐκράτουν βιβλίον,

ὅπερ ἔστρεφον καὶ ἐπανέστρεφον καὶ μὲ τὸ ὁποῖον ἔπαιζον, ὡς μετὰ ριπιδίου. Καὶ ὁ Δυκᾶς παρετήρει ἐνταυτῷ τὰς χεῖρας, αἵτινες ἦσαν χαρίεσσαι καὶ τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον ἦτο σοβαρόν.

— Ἀλλὰ σᾶς διέκοψα, εἶπεν ὁ Αἰμίλιος. Ἀνεγινώσκετε τὸν Δάρβιν;

Ἡ Ἐρρικέττα ἐμειδίασεν.

— Τὸν εἶχα ἀναγνώσει καὶ ἄλλοτε, τὸν ἀναγινώσκω τώρα ἐκ νέου!

Ὁ Δυκᾶς ἐξήνεγκε περὶ τοῦ Δάρβιν γνώμην τινὰ ἑτοίμην—μίαν τῶν φράσεων τὰς ὁποίας εἶχε πάντοτε προπαρεσκευασμένας διὰ πᾶσαν καλὴν εὐκαιρίαν—ἔπειτα ἐπωφελήθη τῆς παρενθέσεως διὰ νὰ ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα τοῦ συμπατριώτου τοῦ Δάρβιν, τοῦ μεγάλου Πίττ.

—Ἄ! τί ἄνθρωπος! Ἡ Γαλλία οὐδέποτε εἶχε παρόμοιον.

— Οὔτε ἡ Γαλλία, οὔτε ἡ Ἀγγλία, εἶπε διορθώνουσα ἡ κυρία Ἐρβλαί.

Καὶ ὁ Αἰμίλιος τὴν αὐτὴν ἐπίσης εἶχε γνώμην. Ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἡ Μεγάλη Βρεττανία ἐγίνωσκε νὰ τιμᾷ τοὺς μεγάλους αὐτῆς ἄνδρας. Τὸ πρῶτον ὑπὸ τὸν Πίττ ὑπουργεῖον διήρκεσε δέκα ἑπτὰ ἔτη. Δέκα ἑπτὰ ἔτη... ἀγαθῇ τύχῃ! Ἤξιζε τὸν κόπον τότε νὰ δεχθῇ τις τὸ χαρτοφυλάκιον! Ὅτε δὲ ὁ Πίττ ἠσθένει μάλιστα, ὅτε ἠσθένει καὶ ἐπανέκτα τὴν ὑγείαν του, τὸ Λονδῖνον ἐφωταγωγεῖτο ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ νίκης τινός! Αὐτὸς εἶνε λαός!

Καὶ ὁ Δυκᾶς ἐξήπτετο.

Ἡ πρότασις περὶ τῆς κηδείας αὐτοῦ δημοσίᾳ δαπάνῃ καὶ περὶ ἀνεγέρσεως μνημείου τοῦ Πίττ ἐγίνετο δεκτὴ διὰ πλειονοψηφίας 288 ψήφων κατὰ 89, ἡ δὲ Βουλὴ τῶν κοινοτήτων ἐψήφιζεν ἓν ἑκατομμύριον στρογγυλόν, τεσσαράκοντα χιλιάδας λίρας διὰ νὰ πληρωθῶσι τὰ χρέη τοῦ Πίττ. Τί χώρα, κυρία! Καὶ τί ἐποχή!

Ἐκεῖ δὲ πλησιέσταται καθήμενος τῆς εὐειδοῦς καὶ κομψῆς γυνικός, παρατηρούσης αὐτὸν ἠρέμα μὲ τοὺς μεγάλους μαύρους ὀφθαλμούς της, ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ Συλλόγου Μοντεσκιὲ ἐνεθουσία—διὰ τί; διὰ τὴν γοητείαν ἐκείνην, διὰ τὸ γυναικεῖον ἐκεῖνο μειδίαμα, διὰ τὴν μέλαιναν κόμην καὶ τὰς μικράς της χεῖρας;... Ὄχι, ποσῶς! ἀλλὰ διὰ τὸν Πίττ, τὸν Οὐίλλιαμ Πίττ, τὸν Βίλλυ! Καὶ ὁ Δυκᾶς ἀπήγγελλεν, ἐσχολίαζεν, ἀνέλυε τὴν διάσημον ἀγόρευσιν τοῦ Βίλλυ περὶ τῆς διαλογικῆς μεταρρυθμίσεως καὶ διηγεῖτο πῶς ὁμιλῶν περὶ τοῦ πανδαήμονος ἐκείνου ἀνδρὸς ἐργοστασιάρχης τις βάμβακος ἐν Μαγκεστρίᾳ ἔλεγεν, ἀφοῦ τοῦ ὡμίλησεν: «Νομίζει τις ὅτι διῆλθεν ὅλην του τὴν ζωὴν ἐντὸς κλωστηρίου.»

— Καὶ ὅταν συλλογίζωμαι, προσέθετεν ὁ Αἰμίλιος, ὅτι ἡ εἴδησις τῆς μάχης τοῦ Αὐστερλίτζ τὸν κατέβαλε... τὸν ἐφόνευσεν!

Καὶ σχεδὸν κατηρᾶτο τὴν μάχην τοῦ Αὐστερλίτζ, ἥτις ἐπήρχετο διὰ μιᾶς κατὰ κεφαλῆς τοῦ μεγάλου ὑπουργοῦ καὶ κατέστρεφε τὰ σχέδιά του. Τὸ Αὐστερλίτζ ἀπέκτα αἴφνης διὰ τὸν Δυκᾶν τὴν ὄψιν κοινῆς συμφορᾶς, ἡ δὲ κυρία Ἐρβλαὶ μετὰ κόπου προσεπάθει νὰ παρηγορήσῃ τὸν νέον ἐκεῖνον, ὅστις ἐγένετο διὰ μιᾶς μελαγχολικὸς διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ Οὐίλλιαμ Πίττ!

— Αἴ λοιπόν, τί νὰ γείνῃ, κύριε Δυκᾶ!.., Ἀπέθανεν ὁ Πίττ· ναί, ἀπέθανε· πρέπει νὰ ἔχητε ὑπομονήν!...

— Ἐγώ, κυρία; Οὐδέποτε θὰ παρηγορηθῶ! ἀπήντα ὁ Δυκᾶς εἰλικρινῶς.

Τότε ἡ Ἐρρικέττα μειδιῶσα ἠρίθμει ἐπὶ τῶν ὡραίων δακτύλων της:

— Ὁ Πίττ .. ἐγεννήθη τὸ 1759... ἀπέθανε τὸ 1806... Σήμερον, αἴ τί τὰ θέλετε!.. σήμερον θὰ ἦτο πρὸ καιροῦ ἤδη νεκρὸς καὶ χωρὶς τοῦ Αὐστερλίτζ!... Θὰ εἶχεν ἡλικίαν ἑκατὸν εἴκοσι πέντε ἐτῶν... Δὲν δύναταί τις νὰ φανταστῇ τὸν Οὐίλλιαμ Πίττ ἔχοντα ἡλικίαν ἑκατὸν εἴκοσι πέντε ἐτῶν!

Ἀλλ' ἀπεναντίας αὐτὴ ἡ ἰδέα ὅτι αὐτὸς ὁ Δυκᾶς θὰ ἠδύνατο—διότι οἱ ὑπερεκατοντούτεις ἐπὶ τέλους δὲν εἶνε ὄντα φανταστικὰ — νὰ εἶνε σύγχρονος τοῦ Πίττ, νὰ εὑρίσκηται πλησίον καὶ νὰ χαιρετᾷ τὸν μέγαν Πίττ, ἔστω καὶ ἐν ἡλικίᾳ ἑκατὸν εἴκοσι πέντε ἐτῶν, καθίστα τὸν νέον ὠχρότατον, εὕρισκε δὲ ἀναντιρρήτως τρομακτικὰ κενὸν τὸν κόσμον, ἔνθα δὲν συνήντα πλέον τὸν υἱὸν τοῦ λόρδου Σόταμ!

— Τέλος πάντων, συνεπέρανεν εὐγενῶς ἡ Ἐρρικέττα, ἀφοῦ ὁ Πίττ ἀπέθανε, κάμετέ τον ν' ἀναζήσῃ!

Τὸ διπλωματικῶς ἐπέραστον πρόσωπον τοῦ Αἰμιλίου ἔσχεν ἀκούσιον σπασμόν, δὲν ἠδυνήθη δὲ νὰ μὴ ἀπαντήσῃ μετ' ἐλαφροῦ στεναγμοῦ καὶ μετ' ἐκφράσεως λύπης, ἥτις ἀορίστως ὡμοίαζε πρὸς ἐπίπληξιν:

—Ἄ, κυρία!.. δὲν ἠξεύρετε ποίαν κρυφίαν πληγὴν θίγουσιν οἱ λόγοι σας!

—Ὄχι δά; εἶπεν ἡ Ἐρρικκέττα.

Ὁ ταλαίπωρος Αἰμίλιος εἶχεν ἐνώπιόν της ἀπαράλλακτον τὸ ἦθος ἐρωτευμένου, εἰς τοῦ ὁποίου τὰ χείλη ἀνέρχεται ἡ ἐξομολόγησις καὶ ὅστις τρέμει καὶ δὲν τολμᾷ νὰ τὴν ἐκφράσῃ.

— Ὑπάρχει κάτι τι τὸ ὁποῖον μὲ θλίβει, μὲ βασανίζει, μὲ ταπεινώνει...

— Θέλετε ἕνα ποτήρι νερόν; εἶπε διακόπτουσα αὐτὸν ἡ κυρία Ἐρβλαί.

— Εὐχαριστῶ... Ὅταν σκέπτωμαι ὅτι εἰς τὴν ἡλικίαν μου ὁ Πίττ... ὁ μέγας Πίττ..

— Ναί, ὁ Πιττ τέλος πάντων!...

— Ὁ Πίττ εἶχεν ἤδη ἀπαγγείλει τὸν διάσημον λόγον του, περὶ οὗ σᾶς ἔλεγον πρὸ ὀλίγου, ἐνῷ ἐγώ... ἐγώ!..

Ἡ κυρία Ἐρβλαὶ ἐξῆταζε μετ' ἐκφράσεως ὅλως νέας τὸν Αἰμίλιον Δυκᾶν, ἐνόσῳ οὗτος ὡμίλει. Εὕρισκε τὴν φωνήν του καθαράν, εὔηχον, τὰ κινήματα μεμετρημένα καὶ τὸ ἦθός του κοινοβουλευτικόν.

— Ὦ! εἶπεν, εἶσθε ἀκόμη τόσον νέος, κύριε Δυκᾶ!

— Τόσον νέος, κυρία;

Καὶ ἀνεσκίρτησεν ὡς νὰ εἶχεν ἀκούσει ὕβριν. Τόσον νέος; Ἐλυπεῖτο διότι δὲν εἶχε πρόωρον φαλακρότητα ὅπως εἶνε συγγνωστὸς διὰ τὴν ἀπαίσιον ἐκείνην νεότητα, δι' ἣν τὸν κατήγορουν.

— Μπᾶ! εἶπεν ἡ κυρία Ἐρβλαὶ διακόπτουσα αὐτόν, μίαν ἡμέραν καὶ σεῖς θὰ διαπρέψητε εἰς τὸ βῆμα.

— Ὅπως αὐτός, ναί, κυρία, καὶ ἄν ποτε ἡ τοιαύτη χαρὰ μοὶ ἐπεφυλάσσετο!..

Ὑπῆρχεν εἰς τὸ φλογερὸν βλέμμα τοῦ Αἰμιλίου κόσμος ὁλόκληρος μελλουσῶν περιφράσεων καὶ ἡ κυρία Ἐρβλαὶ ἤρχιζε νὰ θεωρῇ ὅτι ὁ ἀντιπρόεδρος τοῦ συλλόγου Μοντεσκιέ, ἀνεπιλήπτως φέρων τὴν κομβωμένην ρεδιγκόταν του εἶχε τὸ ἦθος πολιτικοῦ ἀνδρός. Ὡμοίαζε πρὸς τὸν κ. Μολὲ νέον.

— Μήπως ἔχῃ πράγματι πολιτικὴν εὐφυΐαν; ἐσυλλογίζετο.

Τὴν αἰγίδα, ἣν ὁ τόπος ἀνεζήτει, τὴν περίφημον αἰγίδα, ἣν ἐκ περιτροπῆς εἶχον φέρει ὁ Ζαβουγιὲ καὶ ὁ Σαρβὲ καὶ ἥτις εὑρίσκετο νῦν εἰς χεῖρας τοῦ Βερδιέ... τὴν προστάτιδα αὐτὴν αἰγίδα εἴμαρτο ἴσως αὐτὸς ὁ Αἰμίλιος Δυκᾶς νὰ ἐκτείνῃ ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς ἐκλογικῆς περιφερείας...

Ἡ Ἐρρικέττα παρετήρησε μεθ' ὁποίας εὐστοχίας τὸ ὄμμα τοῦ Δυκᾶ ἔκρινε τὴν κατάστασιν τῶν πνευμάτων. Ἄ! ἂν ὁ ταγματάρχης Βερδιὲ ἦτο κάτοχος τῆς ἰδιαιτέρας ἐκείνης γνώσεως τῶν ἐκλογικῶν πραγμάτων!.... Καὶ ἐπανέφερε τὸν Δυκᾶν εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν ἐπεισοδίων τῆς προτεραίας.

Ὁ Αἰμίλιος διηγεῖτο αὐτῇ τὴν ἱστορίαν τοῦ κρεοπώλου, ὅστις δὲν ἤθελε νὰ ἐκτεθῇ ἐκφράζων τὸ φρόνημά του καὶ προσέθετεν:

— Ἄ! ἂν ἦσθε σεῖς ἐκεῖ, κυρία!...

— Ἐγώ! Διατί ἐγώ;

— Διότι θὰ ἐσαγηνεύετε τὸν κρεωπώλην ἐκεῖνον!... Δὲν θὰ ἐδίσταζε ποσῶς!... Στοιχηματίζω ὅτι θὰ ἐκάμνετε ὑπὲρ τοῦ ὑποψηφίου σας ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡ δούκισσα Δεβονσίαρ ἔκαμε μίαν ἡμέραν ὑπὲρ τοῦ ἰδικοῦ της.

Ἡ Ἐρρικέττα ἤρχισε νὰ γελᾷ.

— Γνωρίζω ὅτι ἡ δούκισσα Δεβονσίαρ προέτεινεν εἰς ἕνα κρεωπώλην ἀκριβῶς νὰ δώσῃ τὴν ψῆφόν του ἀντὶ ἑνὸς φιλήματος, ὅπερ θὰ τοῦ ἔδιδεν ἐκείνη!.. Αὐτὸ ἠθέλετε νὰ εἴπητε;

— Ναί, εἶπεν ὁ Αἰμίλιος.

— Προσέξατε ὅμως!... Πρέπει νὰ εἰξεύρητε ὅτι ὑπὲρ τοῦ Φὸξ καὶ ὄχι ὑπὲρ τοῦ φίλου σας Πίττ ἐψηφοθήρει ἡ δούκισσα! Ὁπωσδήποτε ἔχετε δίκαιον. Θὰ ἔκαμνα τὰ ἀδύνατα διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ὁ ὑποψήφιός μας!...

Καὶ ἠγέρθη ἰδοῦσα ἀπὸ τῆς αἰθούσης της τὸν Βερδιὲ μετὰ τῆς ἀνεψιᾶς του ἐρχομένους διὰ τοῦ ἤδη ἐκ τοῦ ἡλίου φωτιζομένου κήπου.

— Ἰδοὺ αὐτὸς ἀκριβῶς! εἶπεν.

Καὶ ἐνῷ ὁ Δυκᾶς ἠγείρετο ἐπίσης εὐγενής, κομψός, βλέπων τὸν ταγματάρχην, ὅστις προσήρχετο ἠρέμα, ἡ κυρία Ἐρβλαὶ παρετήρησεν ἐταστικῶς δι' ἑνὸς βλέμματος τὸν μέλλοντα κοινοβουλευτικὸν καὶ σείουσα τὴν κεφαλὴν εἶπεν αἴφνης:

— Εἶνε κρῖμα ἴσως!

— Τί, κυρία; τί εἶνε κρῖμα;

— Τίποτε. Ἐσκεπτόμην..

Καὶ τὸν παρετήρει ἀκόμη, ὡς νὰ τὸν ἐπεθεώρει, εἶτα προσέθηκεν:

— Θὰ εἴχετε ἴσως τὰ προσόντα... Ἀλλὰ θὰ ἔλθῃ καὶ αὐτὸ μὲ τὸν καιρόν του.

Ὁ νέος Δυκᾶς ἠσθάνετο ἐκ νέου ἐν ἐκυτῷ τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν τῶν θριάμβων καὶ τῆς ἐλπίδος τῶν πρώτων του ἐπιτυχιῶν κατὰ τὰς ἐξετάσεις, ὅτε ἠνοίγετο ἐνώπιόν του εὐρὺς ὁρίζων δικαστικῶν καὶ πολιτικῶν ἀγορεύσεων... Εἶχε τὰ προσόντα σήμερον!.. Αὔριον ἴσως θὰ ἦτο ὑποψήφιος!.. Ὑποψήφιος!..

Ἠσθάνετο τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπιθέσῃ τὰ χείλη του ἐπὶ τῶν μικρῶν χειρῶν τῆς κυρίας Ἐρβλαὶ καὶ νὰ τὰς ἀσπασθῇ... μὲ τάξιν.

Τὸ ἐπακολουθῆσαν πρόγευμα ἐπερατώθη τάχιστα. Ὁ ταγματάρχης Βερδιὲ δὲν εἶχεν ὄρεξιν· ἠσθάνετο τὸν λάρυγγά του περισφιγγόμενον, καὶ τὸ φαγητὸν δὲν ἠδύνατο νὰ κατέλθῃ εἰς τὸν στόμαχόν του. Μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ ἐμφανισθῇ καὶ αὖθις πρὸ τῶν ἐκλογέων του, νὰ ἐπιδείξῃ τὰ φρονήματά του, πρὶν ἐξέλθῃ δὲ ὤφειλεν ἀναποφεύκτως νὰ συντάξῃ μετὰ τοῦ Μεδερίκου Σαρβέ—ὅστις ἐπρόκειτο ὅσον οὔπω νὰ ἔλθῃ—τὸ πρόγραμμα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ τοιχοκολληθῇ καὶ νὰ ἐμποιήσῃ ἀποτελεσματικὴν ἐντύπωσιν

Διὰ τῆς ἀνοικτῆς θύρας τοῦ ἐστιατορίου ὁ Βερδιὲ καθήμενος παρὰ τὴν κυρίαν Ἐρβλαὶ ἔβλεπε μετὰ βαθείας μελαγχολίας τὸν κῆπον, οὗ τὸ φύλλωμα διεπέρων ἤδη αἱ ἀκτῖνες τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου, ὑφ' ἃς ἐσπινθηροβόλει ὡς μόρια ὑάλου ἡ πεπυρακτωμένη ἄμμος τῶν ἐν αὐτῷ ἀτραπῶν. Μετ' ὀλίγην ὥραν στηριζόμενος εἰς τὸν βραχίονα Καπποά τινος ἰσχύοντος, ὅστις ὖδ ἐχαιρέτιζε δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ μετὰ ὑπο-

χρεωτικοῦ μειδιάματος τὴν σκιὰν τῶν ἐκλογέων οὓς καθ' ὁδὸν συνήντα, ὤφειλε νὰ βαδίζῃ, νὰ βαδίζῃ ἀδιακόπως ὑπὸ τὸν καυστικὸν ἥλιον τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἐν τοῖς καταφώτοις ἀγροῖς ὁ χωρικὸς ἀναπαύεται ὑπὸ τὴν σκιὰν φράκτου τινός, νὰ βαδίζῃ περίρρυτος ὑπὸ τοῦ ἱδρῶτος διατρέχων τὸν κίνδυνον τῆς ἀποπληξίας ὅπως ἐπαιτήσῃ ψῆφους! Καὶ ὡς νὰ παρεκινεῖτο ὑπὸ εἰρωνικῆς προθέσεως ὁ Δυκᾶς ταὐτοχρόνως ἐνῷ ἔτρωγε, διηγεῖτο τὰς προσπαθείας τοῦ Γκαρούς, τὴν τακτικήν του, τὰς ἀκαταπαύστους ἐνεργείας του. Παντοῦ μετέβαινε, παντοῦ ἐδείκνυετο ὁ Γκαρούς! Εἰσήρχετο εἰς τὰ οἰνοπωλεῖα, ἔπινεν, ὡμίλει, ἐδημηγόρει, ἐταράσσετο, ἐβρόντα. Ἦτο φαῦλος πρώτης τάξεως, ἀλλὰ δυσκαταγώνιστος.

Ἡ Γιλβέρτη ἔβλεπεν ἀνησύχως τὸν θεῖόν της, ἐνῷ ἐλάλει ὁ ὀπαδὸς τοῦ μεγάλου Πίττ.

Ἡ νεᾶνις ἐγίνωσκε τί ἐσυλλογίζετο ὁ ταγματάρχης. Ποία γαλήνη θὰ ἐπεκράτει κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην εἰς τὴν ὁδὸν Μανσάρ, ἔνθα θὰ εὑρίσκοντο ἄνευ τῆς ὑποψηφιότητος ἐκείνης!... Ὦ τὰ προσφιλῆ του βιβλία, ἡ ἑστία, αἱ συνομιλίαι ἐνῷ ἐρρόφα τὴν καπνοσύριγγά του!... Καὶ ἡ νεᾶνις ἀνελογίζετο τὴν ἀναμένουσαν μετ' οὐ πολὺ τὸν Βερδιὲ φυσικὴν κόπωσιν, παρεκτὸς τῶν φροντίδων...

Διότι δὲν ἔπρεπε οὐδὲ στιγμὴν νὰ χάσωσιν. Ἡ κυρία Ἐρβλαὶ ὑπηγόρευεν εἰς τὸν ταγματάρχην τὸ πρόγραμμα τῆς ἡμέρας. Ἀπὸ τῆς μεσημβρίας μέχρι τῆς δευτέρας ὥρας περίπατος πεζῇ, χειραψίαι, συνδιαλέξεις οἰκεῖαι, διανομὴ μερικῶν σιγάρων ἐδῶ κ' ἐκεῖ. Ὁ Αἰμίλιος Δυκᾶς θὰ παρελάμβανε τὰ σιγάρα, ἀναδεχόμενος τὴν ἰδιαιτέραν ταύτην φροντίδα.

— Ὦ! εἶνε σπουδαιότατα τὰ σιγάρα! ἔλεγεν. Γνωρίζω τινὰς οἵτινες ἔγειναν ὑπουργοὶ χάρις εἰς ἓν σιγάρον καταλλήλως δωρηθέν, ὅπως ὁ κ. Λαφὶτ ἔγεινεν ἑκατομμυριοῦχος χάρις εἰς μίαν καρφίδα τὴν ὁποίαν ἐσήκωσεν ἐν δεόντι χρόνῳ... Ἂς προσέξωμεν καὶ τὰ σιγάρα!

Μετὰ τὴν γνωριμίαν τῶν ἐκλογέων τοῦ Δαμμαρί, τὸ πρόγραμμα ὥριζεν ἐπίσκεψιν εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ Μελὲν ζαχαροπλαστικὸν ἐργοστάσιον. Ἔπειτα μίαν ἐμφάνισιν εἰς τὸ Μελέν, ἐπιστροφὴν εἰς Δαμμαρί, γεῦμα. Μετὰ τὸ γεῦμα, ἀνάγνωσιν τοῦ προγράμματος ἐνώπιον ἐπιτροπῆς συγκειμένης ἐκ τοῦ Γκενώ, ἀντιπροσωπεύοντος τὰ προοδευτικὰ φρονήματα, τοῦ Καπποά, ἀντιπροσωπεύοντος τὴν μετριοπάθειαν καὶ τοῦ Σαρβέ, ὅστις ἤρχετο ἐπίτηδες ὡς δικαστὴς μᾶλλον ἢ ὡς σύμβουλος, ὡς Μέντωρ.

— Τοῦ ἁρμόζει ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας του! εἶπεν ἡ κυρία Ἐρβλαὶ παρατηροῦσα τὸν Αἰμίλιον Δυκᾶν ἀκουσίως.

Ὁ ἀτυχὴς ταγματάρχης θὰ ἐξετέλει ἐπακριβῶς τὰ διαταχθέντα. Ἦτο συνειθισμένος νὰ ὑπακούῃ εἰς τὰς διαταγάς. Ἔφερεν εἰς τὸ ἐπάγγελμα ἐκεῖνο τοῦ ὑποψηφίου τὴν ὑπακοὴν τοῦ στρατιώτου. Ἄλλως τε ὁ λιθοτόμος Φουρνερέλ, ὁ παλαιός του στρατιώτης θὰ τὸν ὡδήγει ἀναμέσον τῆς χώρας ὅπου ἦτο ἀρκετὰ δημοτικὸς καὶ θὰ τοῦ ἐδείκνυε τὰς θύρας, τὰς ὁποίας ὤφειλε νὰ κρούσῃ. Νὰ κρούσῃ τὰς θύρας! Καὶ αὐτὴ ἐπίσης ἡ ἰδέα ἔκαμε τὸν Βερδιὲ νὰ χάνῃ τὴν ὄρεξίν του κατὰ τὸ πρόγευμα, καὶ ὅλη ἡ φρίκη τῶν σκηνῶν τῆς προτεραίας κατελάμβανε τὴν ψυχήν του. Καὶ πάλιν ἐπέκειντο οἱ αὐτοὶ λόγοι ἐντὸς τῶν οἰνοπωλείων, αἱ αὐταὶ συζητήσεις μετὰ τῶν ἐκλογέων, λαλούντων γλῶσσαν, ἣν δὲν ἐννόει! Τί τὰ ἤθελεν αὐτὰ νὰ τὰ πάθῃ;

Θεράπων προσελθὼν ἀνήγγειλεν εἰς τὴν κυρίαν Ἐρβλαὶ ὅτι ὁ Φουρνερὲλ ἀφίκετο.

— Καλά, εἶπεν ἡ Ἐρρικέττα. Ταγματάρχα, τώρα εἰς τὰ ὅπλα! Ὁ ὁδηγός σας εἶνε ἕτοιμος. Καὶ καλὴν ἐπιτυχίαν!

Καὶ ἔτεινεν αὐτῷ τὴν μικρὰν ἐκείνην χεῖρα, ἣν πρὸ μικροῦ παρετήρει ὁ Δυκᾶς.

Ὁ Αἰμίλιος, ὅστις ἠγέρθη ταὐτοχρόνως μετὰ τοῦ ταγματάρχου, ἠρώτησε τὴν Γιλβέρτην·

— Δὲν θὰ μᾶς συνοδεύσητε, δεσποινίς;

Ἡ δὲ Γιλβέρτη ἀπήντησε φυσικώτατα:

— Θὰ ἠρχόμην εὐχαρίστως, ἂν ἠδυνάμην.

— Ἡ πολιτικὴ πρέπει νὰ σᾶς ἐνδιαφέρῃ, δὲν εἶνε ἀληθές;

— Ἡ πολιτική; ὄχι, ἀλλ' ὁ θεῖός μου, ὅστις δὲν εἶνε ἄνθρωπος κατάλληλος διὰ τοιαύτας παραστάσεις καὶ ὅστις πάλιν θὰ περάσῃ μίαν ἡμέραν κοπιώδη...

— Ναί, ἀλλ' ἀφοῦ ἐκλεχθῇ, τὰ πάντα θ' ἀνταμειφθῶσιν... Θὰ ὑπερηφανεύεσθε διότι θὰ εἶσθε ἡ ἀνεψιὰ ἀνδρὸς κυβερνῶντος τὴν πατρίδα του. Θὰ τὸν συμβουλεύετε, θὰ τὸν διευθύνετε.

— Ἐγώ;

— Αἴ! δὲν θὰ ἦτο κακὸν ἂν αἱ γυναῖκες τέλος πάντων ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν κυβέρνησιν... Ὁ Τζὼν Στούαρτ Μὶλλ εἶνε αὐτῆς τῆς γνώμης...

Ἡ Γιλβέρτη ἤρχισε νὰ γελᾷ μὲ τὸν φαιδρὸν καὶ εἰλικρινῆ γέλωτα νέας κόρης καὶ ἠρώτησε τί θὰ ἔκαμνον ἐκεῖ αἱ γυναῖκες, ἀφοῦ δὲν ἐγνώριζον νὰ διευθύνωσι τὸν ἑαυτόν των.

Καὶ ἐπὶ τῶν χειλέων ἐκείνων τῶν σοβαρῶν, ὡσανεὶ τεθλιμμένων ἤδη ἐκ παρελθουσῶν ἀναμνήσεων, ὁ γέλως ἐκεῖνος ὁ εἰλικρινὴς καὶ ὄντως νεαρὸς ἀπέκτα ἀόριστόν τινα τόνον μελαγχολίας.

Ὄχι, ὄχι! αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν τὴν ἐνδιέφερον. Δὲν ἦτο πλασμένη δι' αὐτά. Ἡ πολιτικὴ—καὶ ἡ Γιλβέρτη ἔλεγε ταῦτα φαιδρῶς χωρὶς ν' ἀναμίξῃ τὴν ἐλαχίστην κακεντρέχειαν—ἦτο καλὴ διὰ τὴν κυρίαν Ἐρβλαί, ἥτις ἦτο γυνὴ ὑπερτέρα, ὅλως ὑπερτέρα τὴν διάνοιαν. Ἀλλὰ διὰ τὰς κοινὰς τῶν θνητῶν, ὄχι!

— Δὲν μὲ ἐνδιαφέρει! προσέθηκεν.

— Καὶ τί λοιπὸν σᾶς ἐνδιαφέρει, δεσποινίς; ἠρώτησεν ὁ Αἰμίλιος.

— Ἐμέ; εἶπεν αὖθις ὡς πρὸς ὀλίγου ἡ νεᾶνις.

Καὶ τὸν προσέβλεψε κατὰ πρόσωπον μὲ τοὺς ὡραίους διαυγεῖς ὀφθαλμοὺς τῆς χωρὶς νὰ φαίνεται κἂν ἐννοοῦσα τὸ ἄτοπον τῆς κάπως ὑπὲρ τὸ δέον οἰκείας ἐρωτήσεως, εἰλικρινέστατα δὲ ἀπήντησεν:

— Ἐμέ; Τὰ πάντα καὶ τίποτε.

— Εἶνε πάρα πολὺ καὶ ὀλίγον ἐνταὐτῷ.

— Νομίζετε;

Ἡ Ἐρρικέττα ἐπλησίασεν ἐξ ἀκουσίας περιεργείας ἐλαυνομένη διὰ νὰ μάθῃ τί ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους οἱ δύο νέοι, ὀπωσοῦν δὲ τεθορυβημένη, χωρὶς νὰ γινώσκῃ τὴν αἰτίαν, ἠρώτησε τὴν Γιλβέρτην ἂν ὡμίλει περὶ τῆς ἐκλογῆς.

— Ἐπάνω κάτω, εἶπεν ἡ νεᾶνις. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶνε βέβαιον εἶνε ὅτι πολὺ θὰ εὐγνωμονῶ πρὸς τὸν κ. Δυκᾶν ἂν εὐαρεστηθῇ νὰ διαθέσῃ τὴν ἱκανότητά του ὑπὲρ τοῦ θείου μου.

— Αἴ, δεσποινίς!... εἶπεν ὁ Αἰμίλιος σείων τὴν κεφαλήν· πολὺ τὸ ἐπεθύμουν... Ἀλλ' εἶνε ἀδύνατον! Δὲν εἶμαι ἐκλογεύς.... Εἶνε ἀρκετὰ ἀστεῖον (καὶ παρετήρει τὴν κυρίαν Ἐρβλαί), ἠδυνάμην ἐδῶ νὰ λάβω τὸν λόγον, ὡς ἐκλέξιμος... Ἀλλ' ὡς ἐκλογεύς... μοὶ εἶνε ἀπηγορευμένον!

Καὶ διὰ μιᾶς ἐφάνη γενόμενος σκεπτικὸς ἀφοῦ ἐπρόφερε τὴν γλυκεῖαν καὶ ἐναρμόνιον δι' αὐτὸν ὡς αἰολικῆς κιθάρας ἦχον λέξιν: *ἐκλέξιμος*.

Ἡ κυρία Ἐρβλαὶ ἔλεγε σιγὰ πρὸς τὴν Γιλβέρτην:

— Καλὰ ἐκάματε νὰ τοῦ συστήσητε τὸν θεῖόν σας. Εἶνε πολὺ καλὸς δικηγόρος ὁ κύριος Δυκᾶς. Ἀντιπρόεδρος τοῦ Συλλόγου Μοντεσκιέ!

Προσέθηκε δὲ μὲ τὴν συνήθη αὐτῆς ἐκζήτησιν περὶ τὰς χαριτολογίας:

— Τοῦ Μοντεσκιέ... ἐκείνου ὅστις συνέγραψε τὸ Πνεῦμα τῶν νόμων... τοῦθ' ὅπερ τὸν διακρίνει ἀπὸ τοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι γράφουν νόμους χωρὶς πνεῦμα!

Ὁ ταγματάρχης ἡτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσῃ. Ἐφόρει καὶ ἐξέβαλλε τὰ χειρόκτιά του, ἐρωτῶν τί ἦτο τὸ μᾶλλον ἁρμόζον εἰς παρομοίας περιστάσεις. Ὁ Δυκᾶς ἐπελήφθη τοῦ ζητήματος. Τὸ φέρειν χειρόκτια ἦτο εὐγενέστερον· τὸ μὴ φέρειν ἦτο δημοκρατικώτερον.

— Λύσε αὐθαιρέτως τὸ ζήτημα, ταγματάρχα, εἶπεν. Φόρεσε μόνον ἕν.

Μειδιῶν δὲ καὶ παρατηρῶν τὴν κυρίαν Ἐρβλαί, προσέθηκεν·

— Αὐτὸ μοῦ φαίνεται εἶνε ἡ πολιτικὴ τῶν καιροσκόπων!

Ἡ Ἐρρικέτα ἤρχισε νὰ τὸν εὑρίσκῃ ἀναντιρρήτως πνευματώδη.

Συνώδευσε τὸν Αἰμίλιον καὶ τὸν ταγματάρχην μέχρι τοῦ πυλῶνος. Ὁ Φουρνερὲλ φέρων ἑορτάσιμον ἐνδυμασίαν, περιβαλλόμενος τὴν ρεδιγκότταν του, ἀνέμενε τὸν Βερδιὲ ὡς νὰ ἦτο ἀκόμη ὁπλίτης.

Ἦτο ὁ Φουρνερὲλ ἀνὴρ ὑψηλὸς καὶ ἰσχυνὸς ὡς κρεμασμένος, ρωμαλέος δὲ ὡς δρῦς, μὲ μορφὴν κακοκατεσκευασμένην, μὲ τοὺς δακτύλους ὀζώδεις, ὡς κορμοὺς ἀμπέλου· ἐφαίνετο δὲ σκαιὸς μὲ τὴν ἀνώμαλον ἐκείνην καὶ κατασκονισμένην κόμην καὶ τοὺς μαύρους μύστακας. Πράγματι ὅμως ἦτο ὁ ἀγαθώτατος τῶν ἀνδρῶν, μόνον πάθος ἔχων τὴν πολιτικήν, εἰς ἣν προσηλοῦτο ὅπως καὶ εἰς τὴν ἐργασίαν, γενναίως, πάσῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ.

Θὰ ἦτο περίπου πεντηκοντούτης.

— Τὸ σέβας μου, ταγματάρχα! εἶπεν φέρων τὴν χεῖρα εἰς τὸ μέτωπον στρατιωτικῶς, διότι εἶχεν ἀφαιρέσει τὸν πῖλον. Θὰ ἔχωμε δουλειαίς, ταγματάρχα, προσέθηκεν, διότι ὁ Γκαρούς εἶνε εἰς Δαμμαρί!

— Ἀ! εἶπεν ὁ Βερδιέ.

— Ὦ! πρέπει νὰ τὸ ἔχετε ὑπ' ὄψιν ὅτι πάντοτε θὰ τὸν εὑρίσκωμεν αὐτὸν ἐμπρὸς στὰ πόδια μας μέχρι τέλους!.. Σήμερον εἶχε διενεργήσει μίαν συνάθροισιν εἰς Μελέν, εἰς τοῦ Γαρνετέν, δακτυλιοδέτου εἰς τὴν Ἑβραϊκὴν ὁδὸν καὶ πρώτου κατεργάρη... Ἀλλὰ τέλος πάντων ἡμεῖς εἴμεθα ποῦ εἴμεθα, ταγματάρχα!.. ἔφοδος λοιπόν!

Ὡμίλει οὕτω ἐνῷ ἐβάδιζον ἐκτὸς τῆς ἐπαύλεως, ὁ δὲ Βερδιὲ ἐστρέφετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὅπως ἐπανίδῃ τὴν Γιλβέρτην, χαιρετίζων αὐτὴν ἀνὰ πᾶν βῆμα, ὡς νὰ ἐθλίβετο πολὺ ἀπομακρυνόμενος αὐτῆς. Ὁ Δυκᾶς ἐθεώρει τὸν ταγματάρχην ἀρκετὰ αἰσθηματικόν. Τόσην συγκίνησιν νὰ αἰσθάνηται διὰ τόσον μικρὰν ἐκδρομήν! ν' ἀποχαιρετίζῃ ὡς νὰ ἐπρόκειτο νὰ ἐκτελέσῃ τὸν περίπλουν τῆς γῆς! Δὲν ἦτο χυμένος εἰς τὸ καλοῦπι τοῦ *μεγάλου κοινοβουλευτικοῦ* ὁ ἀγαθὸς ταγματάρχης!

Μὴ συλλογίζεσαι τί εἶσαι ἢ τί ἦσο, ἀλλὰ τί ὤφειλες νὰ ἦσαι καὶ δὲν εἶσαι. Καὶ ἔπειτα ἔσο ὑπερήφανος ἂν δύνασαι.

—

Τί εἶνε ἡ ἀρετή, ἐὰν ἀναλυθῇ εἰς τὰ τελευταῖα αὐτῆς συστατικά; Ἀρετὴ εἶνε ἡ αὐτάρκεια, αὐτάρκεια δὲ εἶνε ἡ εὐτυχία.

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΣ Ο ΠΡΩΤΟΣ

Βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας

(Ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ).

Κατὰ τὴν δευτέραν πεντηκονταετηρίδα τοῦ 18 αἰῶνος ἐγένετο ἐν Γερμανίᾳ πνευματική τις κίνησις ἀνάλογος πρὸς τὴν τῆς ἀναγεννήσεως; Μὴ δυνάμενοι οἱ Γερμανοὶ νὰ ἀσκήσωσι ἐθνικήν τινα πολιτικὴν διὰ τὴν ἔλλειψιν ἑνότητος, ἔστρεψαν πᾶσαν αὐτῶν τὴν προσοχὴν εἰς τὴν θεραπείαν τοῦ ἰδεώδους καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διανοίας, ἐζήτησαν δὲ νὰ μορφώσωσι τὰς πνευματικὰς τοῦ ἔθνους δυνάμεις ἐν τῇ ἀναγεννήσει τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ Ἑλληνισμὸς ἦτο ἡ μόνη δύναμις ἡ διέπουσα τότε τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα τῶν Γερμανῶν. Ἑλληνισμὸς καὶ Humanismus ἦσαν τὰ μόνα στοιχεῖα, ἅτινα παρεσκεύασαν τὴν πνευματικὴν παλιγγενεσίαν καὶ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ ἐν Γερμανίᾳ ἐθνικοῦ φρονήματος. Ἐκ τῆς ὅλης δὲ πνευματικῆς ταύτης ἀναπτύξεως ἐξηγεῖται καὶ ὁ κατὰ τὸν ἱερὸν ἡμῶν ἀγῶνα φιλελληνισμὸς τῶν Γερμανῶν. Ἦτο ἡ ἔκφρασις ἁγνῆς λατρείας καὶ εὐγνωμοσύνης αὐτῶν πρὸς τὴν χώραν ἐκείνην, τὰ πνευματικὰ κληροδοτήματα τῆς ὁποίας ἀπετέλεσαν καὶ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ τὴν βάσιν, κατ' ἐξοχὴν δὲ τοῦ γερμανικοῦ. Πρὶν ἢ ἡ Ἑλλὰς ἤδη ἀποφασίσῃ νὰ ἀναλάβῃ τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα, ὑπῆρξε Γερμανός τις, ὅστις ἔσχεν ὡς ποιητικὸν ὄνειρον τὴν ἐξέγερσιν τῶν Ἑλλήνων καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἀρχαίας ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ εὐκλείας, τὸ δὲ μυθιστόρημα αὐτοῦ τὸ ἐπιγραφόμενον «ὁ Ἐρημίτης τῆς Ἑλλάδος» διαφλέγει ἐνθουσιασμὸς καὶ ἀγάπη πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀνυπέρβλητος. Ὁ ποιητὴς τοῦ μυθιστορήματος τούτου Hölderlin ὑπῆρξεν ὁ προάγγελος τῆς γνωστῆς ἐκείνης πλειάδος τῶν Γερμανῶν ποιητῶν, οἵτινες ἀφιέρωσαν τὴν Μοῦσαν αὐτῶν εἰς τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος.

Τὴν ἐπιφανεστέραν ὅμως μεταξὺ τῶν φιλελλήνων θέσιν κατέχει Λουδοβῖκος ὁ Α' βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας· τόσῳ περισσότερον δὲ τιμῶμεν τὸν Λουδοβῖκον, ὅταν συγκρίνωμεν τὰ φιλελληνικά του ταῦτα αἰσθήματα πρὸς τὰς διαθέσεις τῶν ἄλλων ἡγεμόνων. Ἡ διπλωματία καὶ αἱ πλεῖσται τῶν αὐλῶν μετὰ φρίκης ἀπέβλεψαν τὸ πρῶτον εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν οὐδὲν ἄλλο διαβλέπουσαι ἐν τῇ κινήσει ταύτῃ ἢ νέαν ἀφορμὴν Εὐρωπαϊκῶν ταραχῶν. Ὁ Λουδοβῖκος δ' ὑπῆρξεν ὁ μόνος ἡγεμών, ὅστις μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐχαιρέτισε τὴν ἔναρξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, δικαίως δὲ ὁ Maurer ἐν τῷ γνωστῷ «Περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ» βιβλίῳ του ἔγραφεν, ὅτι τὸ παράδειγμα τοῦτο τοῦ Λουδοβίκου ὠφέλησεν οὐδὲν ἧττον τὴν Ἑλλάδα ἢ ἡ ἐν Ναυαρίνῳ ναυμαχία.

Ἐκ τῶν ποιημάτων τοῦ Λουδοβίκου μέγα μέρος ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι τὰ ποιήματά του ταῦτα δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς πρότυπα ἢ παραδείγματα κάλλους καὶ τέχνης ποιητικῆς, πάντως ὅμως εἶνε τὰ λαμπρότερα μνημεῖα ἀγνοῦ καὶ εἰλικρινοῦς πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἔρωτος. Τὰ ὀνόματα Βότσαρης, Κανάρης, Καραϊσκάκης κλ. συμπλέκονται παντοτε μετὰ τῶν ἐνδόξων ὀνομάτων τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς εὐκλείας, τοῦ Μιλτιάδου, Θεμιστοκλέους, Φειδίου, κ.τ. ἄ. τὸ δὲ Μεσολόγγι, τὰ Ψαρὰ καὶ ἄλλοι ἔνδοξοι ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως χῶραι συνδέονται μετὰ τῶν ὀνομάτων περιφήμων ἐκ τῆς ἀρχαιότητος χωρῶν, τῶν Πλαταιῶν, τῆς Μυκάλης, Σαλαμῖνος κλτ.

Ἔνθους ἔψαλε τὴν ἔναρξιν τοῦ ἀγῶνος, «τὴν ὑποφώσκουσαν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἡμέραν», τοῦ πρώτου δὲ τούτου φιλελληνικοῦ του ποιήματος μεταφέρομεν εἰς τὸ πεζὸν τὴν ἑξῆς στροφήν·

«Νίκα Ἑλλάς! σὺ ἥτις ὑπῆρξες πατρὶς τῶν ἐνδοξοτέρων ἡρώων, ὁ θρόνος τῆς ἀνυπερβλήτου καλλιτεχνίας καὶ τὸ αἰώνιον ὑψηλὸν παράδειγμα ὅλου τοῦ κόσμου. Ἑλλάς, ἡ κατακοσμηθεῖσα ὑπὸ τῆς εὐνοίας τῶν Μουσῶν, ἡ πολύτιμος κοιτὶς παντὸς ὅ,τι εὐγενὲς ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, Ἑλλὰς ἡ εὐφυεστάτη, νίκα, νίκα.»

Κατὰ τὸ θέρος 1822 ἀναφωνεῖ πρὸς τοὺς ἀπογόνους τοῦ Περικλέους καὶ Ἀριστομένους.

«Ἕλληνες, ἐγκαταλελειμμένοι ὑφ' ὅλου τοῦ κόσμου ἀγωνίζεσθε τὸν μέχρι τοῦ θανάτου ἀγῶνα, ἀγωνίζεσθε ἐν τῇ ἐρυθρᾷ λάμψει τοῦ ἡλίου δυομένου, ἥτις φωτίζει νῦν ἐν Ἑλλάδι ἐρείπια μόνον.

Τοῦ Κανάρη ἡ δᾷς τὸν στόλον πυροπολεῖ τῶν Μουσουλμάνων
Καὶ τοῦ οὐρανοῦ ἡ θόλος εἰς τὰ σκότη κοκκινίζει.
Μὲ τὰς φλόγας του ἐν μέσῳ θριαμβευτικῶν παιάνων
Ἥρως, τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος του φωτίζει...

Ἡ τύχη τῆς Ἑλλάδος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἀγῶνος ὑπῆρξε τὸ κυριώτερον μέλημα τοῦ Λουδοβίκου. Καὶ ἐν αὐταῖς ἔτι ταῖς οἰκογενειακαῖς ἑορταῖς ταῖς τῶν γενεθλίων καὶ τοῦ ὀνόματός του δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφράσῃ τὸ ἑορτάσιμον αὐτοῦ αἴσθημα ἄλλως ἢ διά τινος εὐχῆς, διά τινος ἐπιγράμματος εἰς τὴν Ἑλλάδα.

..... Εἴθε ὦ ὕψιστε, ὁ ἤδη ἀνατέλλων
καὶ χαιρετῶν με ἥλιος διὰ λαμπρῶν ἀκτίνων
νὰ μ' ἀναγγείλῃ σήμερον λαμπρὸν ἐπίσης μέλλον
τῆς τύχης τῶν Ἑλλήνων.

Διὰ τοῦ ἐπιγράμματος τούτου ἐχαιρέτισε τὸν

ἥλιον φωτίζοντα ἀμφιετηρίδα τινὰ τῶν γενεθλίων του· εἰς ἄλλην δὲ ἀμφιετηρίδα τοῦ Λουδοβίκου βροχερὰν ταύτην, ἐποιήθη καὶ τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα ἀφιερωμένον καὶ τοῦτο εἰς τὴν Ἑλλάδα:

Στάζετε, στάζετ' εὐτυχεῖς
λεπταὶ σταγόνες τῆς βροχῆς
ὡς τόσα δάκρυα χαρᾶς ἂν ἡ Ἑλλὰς τὰ πλήθη
τῶν πολεμίων της νικᾷ·
ὡς δάκρυα σπαρακτικὰ
ἀνίσως καὶ ἡττήθη.

Ἄλλοτε δὲ πάλιν ἀγγελθείσης αὐτῷ προσφάτου τινὸς νίκης τῶν Ἑλλήνων ἐπέγραψεν εἰς τὴν προτομὴν τοῦ Ὁμήρου ἣν εἶχεν ἐν τῷ γραφείῳ του ὁ Λουδοβῖκος τὰ ἑξῆς·

Γέρον Ὁμηρέ μου χαῖρε!
Τῆς Ἑλλάδος ἐπανῆλθον αἱ ἐλευθεραι ἡμέραι,
καὶ τὰ χείλη ὄχι δοῦλα ἀλλ' ἐλεύθερα τῶν νέων
καὶ φαιδρὰ θ' ἀναγινώσκουν τὰ ποιήματά σου πλέον.

Ἀγνότατον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος αἴσθημα διαπνέει ἐπίσης καὶ τὸ ποίημα τὸ «*εἰς τοὺς Ἕλληνας*» ἐπιγραφόμενον, ὅπερ ἐτόνισεν ἡ λύρα τοῦ Λουδοβίκου ἐπὶ τῇ στέψει καὶ ἀναγορεύσει αὐτοῦ εἰς βασιλέα τῆς Βαυαρίας.

«Εὐχὰς μόνον θερμὰς ἠδύνατο ἡ ψυχή μου νὰ ἀναπέμψῃ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας ὑμῶν, γενναῖοι Ἕλληνες, ὑπὲρ τοῦ ἀγῶνος πρὸς τὸν οὐρανόν. Μάτην διεσκόρπιζεν εἰς τὰ πέριξ ὁ πνέων ἀὴρ τῆς κιθάρας μου τοὺς τόνους καὶ μόνον χορδὴν ἠδύνατο νὰ ψαύσῃ ἡ χείρ μου. Ἐν ἐρήμῳ ἤχουν αἱ ᾠδαί μου ὡς πυρετώδεις στεναγμοὶ κεκρυμμένου ἔρωτος. *Ἤδη ἡ λύρα ἐσίγησεν*, ἀλλ' ὁ *λόγος ἰσχυρὸς διαχέεται ἀπὸ φλογερᾶς βασιλέως ψυχῆς καὶ ζητεῖ, Ἕλληνες, πρὸς σωτηρίαν ὑμῶν τὰ λάβῃ μορφὴν ἔργου.*»

Καὶ τῷ ὄντι ὁ Λουδοβῖκος ἐξεπλήρωσε τὴν ὑπόσχεσίν του ταύτην. Ἅμα τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀναρρήσει αὐτοῦ συνέστη ἐν Μονάχῳ κατὰ προτροπὴν καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Λουδοβίκου σύλλογος φιλελληνικὸς σκοπῶν τὴν εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα παροχὴν ὑλικῆς, πραγματικῆς ὑποστηρίξεως. Πρῶτος δὲ ὁ Λουδοβῖκος ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων εἰσφορῶν ὑπέγραψε 20,000 φιορίνια, συνετέλεσε δὲ ὥστε νὰ δοθῶσι καὶ εὐεργετικαί τινες ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων παραστάσεις, συναυλίαι, χοροί, δι' ὧν οὐκ ὀλίγα ποσὰ εἰσεπράχθησαν. Πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας τοῦ βασιλέως ὀλίγοι ἐν Μονάχῳ διέκειντο εὐμενῶς. Ὁ Λουδοβῖκος ὅμως καὶ παρὰ τὰς αὐστηρὰς παρατηρήσεις καὶ διαμαρτυρίας ἐξηκολούθησεν ὑποστηρίζων διὰ παντὸς τρόπου τὸν ἑλληνικὸν ἀγῶνα. Μετὰ ἓν ἔτος ἀπέστειλε καὶ πάλιν ὁ Λουδοβῖκος 20,000 φιορίνια, ἅτινα κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἔμελλον νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς λύτρα γυναικῶν καὶ παίδων αἰχμαλωτισθέντων ὑπὸ τῶν Τούρκων. Ὅπως δὲ εἶνε βέβαιος ὅτι θὰ γείνῃ εὔλογος τῶν χρημάτων τούτων χρῆσις, συνέδεσε τακτικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Eynard, τοῦ καταναλώσαντος τὸ ἥμισυ τῆς περιουσίας αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἑλλάδος.

«Λάβετε τὰ χρήματα ταῦτα, ἔγραφε πρὸς τὸν Eynard καὶ φροντίσατε ὡς τάχιστα καὶ προθυμότατα περὶ τῆς ἐπιτυχίας· βοηθήσατε τὰ ἀτυχῆ ταῦτα θύματα καὶ σώσατέ τα ἀπὸ τῆς βεβαίας ἀτιμώσεως τῆς τουρκικῆς αἰχμαλωσίας».

Ὅτε δὲ πάλιν ὁ Καποδίστριας ἔμελλε νὰ ἱδρύσῃ πιστωτικὸν καθίδρυμα χάριν ἐκείνων, οἵτινες ὑπὸ τοῦ ἀγῶνος πένητες κατέστησαν, πρῶτος ὁ Λουδοβῖκος ἔσπευσε νὰ καταθέσῃ 50,000 καὶ πάλιν φιορίνια. Ὄχι μόνον δὲ διὰ τῆς Μούσης καὶ διὰ χρηματικῶν εἰσφορῶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἐζήτει νὰ φανῇ χρήσιμος εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος, ἀποστέλλων εἰς τὸν ἀγῶνα ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀξιωματικῶν δεδοκιμασμένους ἄνδρας, οἷος ἦτο ὁ μέγας φιλέλλην Heydek. Αἱ ἐπιστολαὶ δὲ τοῦ Λουδοβίκου πρὸς τὸν Heydek μαρτυροῦσι μετὰ πόσης προσοχῆς παρηκολούθει ὁ βασιλεὺς τὰς ἐργασίας καὶ τὸν βίον ἐν γένει τῶν ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν Βαυαρῶν φιλελλήνων. Δὲν ἠρκέσθη δὲ εἰς ταύτην μόνην τὴν ὑποστήριξιν ὁ Λουδοβῖκος, ἀλλ' ἐσκέφθη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ περὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως. Οἱ υἱοὶ τῶν πλείστων ἀγωνιστῶν Τζαβέλλας, Καραϊσκάκης, Μαυρομιχάλης, Κανάρης, Μιαούλης, Τομπάζης, Μεταξᾶς καὶ οἱ ἄλλοι ἀνετράφησαν καὶ ἐξεπαιδεύθησαν ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ Λουδοβίκου, ὑπὲρ τῆς ἀνατροφῆς δὲ ἐν γένει τῶν ἑλληνοπαίδων κατηνάλωσεν ὁ Λουδοβῖκος ἐκ τῶν ἰδίων, κινῶν πολλάκις τὴν ἀγανάκτησιν καὶ ζηλοτυπίαν τῶν συμπολιτῶν του, οὐκ εὐκαταφρόνητα ποσά. Ἐν ἔτει ἤδη 1827 ἔγραφε πρὸς τὸν γενναῖον αὐτοῦ φίλον τὸν ἐν Ἑλλάδι Heydek. «Βαθέως μὲ συνεκίνησεν ἡ εἴδησις ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Βότσαρη τοῦ θαυμαστοῦ ἐκείνου ἥρωος ἀπεφάσισε νὰ ἐμπιστευθῇ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ μόνου της τέκνου εἰς τὴν ἐμὴν φροντίδα· μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας θὰ τὸν ὑποδεχθῶ. Πείσατε καὶ αὐτὸν τὸν Κολοκοτρώνην νὰ ἀποστείλῃ τὸν υἱόν του εἰς τὴν ἐν Μονάχῳ σχολὴν τῶν Εὐελπίδων. Ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ σπουδάζουσιν ἤδη τῇ ἐμῇ δαπάνῃ δύο Ἕλληνες, κατ' αὐτὰς δὲ ἀφικνεῖται καὶ τρίτος τις. Σκοπεύω δὲ νὰ προσκαλέσω καί τινα τῶν φυγάδων ἱερέων, διότι ἐπιθυμῶ νὰ διδαχθῶσιν οἱ νέοι μου Ἕλληνες καὶ τὰ τῆς πίστεως τῶν πατέρων αὐτῶν, νὰ ἐπιστρέψωσι δὲ εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα ἑλληνικώτεροι ἢ ὅτι ἦσαν ἐλθόντες τὸ πρῶτον εἰς Μόναχον». Ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἀπεστάλησαν ἕνεκα τῶν θερμῶν προτροπῶν τοῦ Λουδοβίκου καὶ ἄλλοι πολλοὶ Ἕλληνες εἰς Μόναχον, περὶ τῶν ὁποίων ὁ Λουδοβῖκος ἔν τινι πρὸς τὸν Heydek ἐπιστολῇ τὰ ἑξῆς γράφει·

«Καὶ τοὺς ἐξ νέους Ἕλληνας θὰ δεχθῶ μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας καὶ θὰ φροντίσω νὰ εἰσαγάγω καὶ τούτους εἰς τὴν στρατιωτικὴν σχολήν, εὐχαρίστως δὲ θὰ ἔβλεπον μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὸν ἀνεψιὸν τοῦ ἐνδόξου ἥρωος Καραϊσκάκη. Ἡ παρατήρησίς σου δέ, ἀγαπητὲ Heydek, γράφει ἐν τέλει τῆς ἐπιστολῆς ὁ Λουδοβῖκος, ὅτι καὶ ἄλλοι Ἕλληνες εὔποροι ἐξ ἰδίων ἀναλίσκοντες ὀφείλουσι νὰ στείλωσι τοὺς υἱούς των εἰς τὴν ἐν Μονάχῳ στρατιωτικὴν σχολήν, ἡ γνώμη λέγω αὕτη εἶνε ἀξία πολλῆς προσοχῆς. Διότι οἱ νέοι Ἕλληνες ἔχουν μεγάλην ἀνάγκην τῆς γερμανικῆς, αὐστηρᾶς, στρατιωτικῆς παιδεύσεως· οὕτω δὲ ἀνατραφέντες θὰ μάθωσι νὰ σέβωνται καὶ ὑπακούωσιν εἰς τοὺς ἀνωτέρους των.» Καὶ ἐν ἑτέρᾳ δὲ πρὸς τὸν Heydek ἐπιστολῇ του ἐπαναλαμβάνει ὁ Λουδοβῖκος τὴν αὐτὴν σκέψιν καὶ προτρέπει τοὺς Ἕλληνας νὰ ἀποστείλωσιν ὡς πλείστους ἑλληνόπαιδας εἰς τὰ σχολεῖα τοῦ Μονάχου. «Λίαν ὠφέλιμον θὰ ἦτο διὰ τὴν ἀναγεννωμένην Ἑλλάδα ἐὰν ἀπεφάσιζον καὶ οἱ πλούσιοι Ἕλληνες νὰ ἀποστείλωσιν ἐξ ἰδίων δαπανῶντες τὰ τέκνα των πρὸς ἐκπαίδευσιν εἰς Μόναχον. Ὀφείλουσι δὲ ὄχι πάντες ἐν τῇ πολεμικῇ ἐπιστήμῃ νὰ ἀνατραφῶσι, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰ γράμματα καὶ τὴν τέχνην νὰ σπουδάσωσι.» Τῇ πρώτῃ Ἰανουαρίου, ἐπισήμῳ ταύτῃ ἡμέρᾳ τῶν αὐλικῶν παρουσιάσεων, τοῦ ἔτους 1827 ἵσταντο πρὸ τοῦ θρόνου τοῦ Λουδοβίκου 30 ἑλληνόπαιδες ἔχοντες ἡλικίαν ἀπὸ 7 μέχρι 14 ἐτῶν. Οἱ πλεῖστοι τούτων ἦσαν ὀρφανοὶ οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ ἀπάτριδες, ὡς οἱ ἐκ τῆς σφαγῆς τῆς Χίου διασωθέντες. Ὁ Λουδοβῖκος ἐμεριμνησε πατρικῶς περὶ πάντων τούτων ἀποστείλας αὐτοὺς εἰς διάφορα ἐκπαιδευτήρια. Εἰς τὴν ὑπὲρ τῆς ἀνατροφῆς δὲ καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν Ἑλλήνων μέριμναν τοῦ Λουδοβίκου ὀφείλεται καὶ ἡ ἐν τῇ Βασιλικῇ Πλατείᾳ τοῦ Μονάχου ἵδρυσις τοῦ «Πανελληνίου» διευθυνομένου ὑπὸ τοῦ Παρρησιάδου. Πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων τῶν ὑπὸ τοῦ Λουδοβίκου ἐκπαιδευθέντων ζῶσιν καὶ σήμερον ἔτι, διεσπαρμένοι καθ' ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν καὶ μαρτυροῦσι περὶ τῆς τρυφερᾶς μερίμνης καὶ πατρικῆς τῷ ὄντι στοργῆς τοῦ Λουδοβίκου πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Οὐδὲν ἄρα ἄπορον, ὅτι ἡ ἐν Προνοίᾳ ἐθνικὴ συνέλευσις ἀνεκήρυξε βασιλέα τῶν Ἑλλήνων Ὄθωνα τὸν δευτερότοκον υἱὸν τοῦ μεγαλοψύχου τούτου φιλέλληνος καὶ βασιλέως. Χαρακτηριστικωτάτη δὲ εἶνε ἐπιστολή τις τοῦ Λουδοβίκου πρὸς τὸν ἔνδοξον φιλόλογον καὶ φιλέλληνα Θείρσιον διατρίβοντα ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν ἐκλογῶν. «Οὐδαμῶς ἐπιθυμῶ νὰ ἀναμιχθῶ εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν Ἑλλήνων· ὅ,τι ἔπραξα ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας αὐτῶν ἦτο ἀποτέλεσμα ἀγνῆς καὶ θερμῆς πρὸς αὐτοὺς συμπαθείας, δὲν ἐπιθυμῶ δὲ νὰ ἀμαυρωθῇ ἡ ἀγνότης τῶν σκοπῶν μου διά τινος πραγματικῆς ἀμοιβῆς.»

Οὕτω δὲ ἡ ἀνάρρησις εἰς τὸν ἑλληνικὸν θρόνον τοῦ Ὄθωνος δύναται νὰ θεωρηθῇ ὄχι ὡς ἀποτέλεσμα πρακτικῶν πολιτικῶν βλέψεων, ἀλλ' ὡς ἐκπλήρωσις μᾶλλον ἑνὸς ἰδεώδους τοῦ Λουδοβίκου, ὡς ἓν καὶ τοῦτο ποιητικὸν ἐπεισόδιον τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Ἡ σύγχρονος βαυαρικὴ φιλολογία καὶ δημοσιογραφία παρέχουσιν ἡμῖν εἰκόνα τοῦ μεγάλου ἐνθουσιασμοῦ τῶν Βαυαρῶν ὑπὲρ τῆς ἐκλογῆς ταύτης τοῦ Ὄθωνος. Ἤρξαντο ἤδη νὰ ἀναζητῶσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἄλλα κοινὰ σημεῖα συνδέοντα ἀδελφικῶς τοὺς δύο τούτους λαούς, Βαυαροὺς καὶ Ἕλληνας, καὶ τὴν τυχαίαν δὲ σύμπτωσιν τῶν κοινῶν χρωμάτων τῆς ἑλληνικῆς καὶ βαυαρικῆς σημαίας ἐχαρακτήριζον ὡς ἄριστον οἰωνόν. Ἤλπιζον δὲ οἱ Βαυαροὶ ὅτι θὰ ἀναλάμψῃ καὶ πάλιν, ὡς ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι, ἡ δύναμις τῶν βαυαρικῶν ἐμπορικῶν πόλεων διὰ τοῦ ἐμπορίου τῆς ἀνατολῆς.

Πάντες δὲ ἐμακάριζον τὸν εὐτυχῆ τοῦτον θνητόν, τὸν βασιλέα Ὄθωνα, ᾧτινι ἔλαχε τὸ εὐγενὲς τοῦτο ἔργον, νὰ μορφώσῃ δηλ. ἐκ τῶν ἀπογόνων ἐνδόξων ἀνδρῶν καὶ πάλιν λαὸν ἀντάξιον τῆς παλαιᾶς του εὐκλείας.

Μετὰ πάροδον τριῶν ἐτῶν ἀπὸ τῆς εἰς Ἑλλάδα ἀφίξεως τοῦ Ὄθωνος ἐπεσκέφθη ὁ Λουδοβῖκος, περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου 1835, τὴν κλασσικὴν ταύτην χώραν, τὴν χώραν τῶν νεανικῶν του ὀνείρων. Ἀπερίγραπτος δὲ ὑπῆρξεν ἡ χαρὰ καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς τῶν κατοίκων ὅτε ὁ Λουδοβῖκος πατήσας τὸ πρῶτον τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ἐνηγκαλίσθη τὸν υἱόν του τὸν βασιλέα τῶν Ἑλλήνων προσφωνῶν αὐτὸν «Υἱέ μου, ἀγαπητέ μοι Ὄθων.» Χιλιάδες λαοῦ συνωθοῦντο περὶ τοὺς δύο βασιλεῖς, πατέρα καὶ υἱόν, ἐπιθυμοῦντες νὰ προσκυνήσωσι τὸν πρῶτον καὶ μέγιστον τῶν φιλελλήνων καὶ τὸν ἀπὸ πλείστων χρόνων εὐεργέτην τῆς Ἑλλάδος.

Μία τῶν σπουδαιοτέρων φροντίδων τοῦ Λουδοβίκου κατὰ τὴν ἐν Ἑλλάδι διαμονήν του ὑπῆρξε καὶ ἡ σπουδὴ τῶν περισωθέντων λειψάνων τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας. Καθ' ἑκάστην δὲ σχεδὸν ἡμέραν ἀνήρχετο χαρίεις καὶ φαιδρὸς πάντοτε ὁ Λουδοβῖκος εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἐκεῖ δὲ ἔνθους συνέλαβε καὶ πλεῖστα σχέδια ἀνασκαφῶν καὶ συμπληρώσεων ἀρχιτεκτονικῶν οἰκοδομημάτων. Κυρίως δὲ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἐκίνησεν ἡ γενομένη τότε ἀνακάλυψις τῶν διαφόρων ἀρχιτεκτονικῶν μερῶν τοῦ ἐν Ἀκροπόλει ναοῦ τῆς Ἀπτέρου Νίκης καὶ ἡ ἀποκατάστασις τοῦ οἰκοδομήματος τούτου. Ἀλλὰ καὶ ἄλλα μεγαλήτερα καὶ τολμηρότερα ὠνειροπόλησεν ὁ Λουδοβῖκος, εἰς τὸν ἀρχιτέκτονα δὲ Schinkel εἶχεν ἀναθέσῃ τὴν ἐκπόνησιν σχεδιογραφήματος ἰωνικῆς τινος ἐν Ἀκροπόλει Στοᾶς.

Ὁ Λουδοβῖκος οὐδαμῶς διενοήθη νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, ὁπωσδήποτε ὅμως ἡ ἐν Ἑλλάδι διαμονή του ἐπέδρασεν εὐεργετικῶς εἰς τὰ τῆς πολιτείας. Αὐτὸς πρῶτος κατενόησεν ὅτι ἡ Ἑλλάς, ὡς εἶχε τότε, μόνον διὰ πατριαρχικῆς λιτότητος ἠδύνατο νὰ διοικηθῇ, αὐτὸς ἔπεισε τὸν Ὄθωνα νὰ φέρῃ καὶ τὴν ἐθνικὴν ἐνδυμασίαν, διώρθωσε δὲ πολλὰ διοικητικὰ σφάλματα τῶν Βαυαρῶν «πολυγράφων του.» Τὸ ὄνομα τοῦ Λουδοβίκου συνδέεται καὶ μετὰ τῆς τοπογραφίας τῆς νέας πόλεως Ἀθηνῶν. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ διάσωσις παλαιῶν τινων ἐν Ἀθήναις ἐκκλησιῶν βυζαντινοῦ ρυθμοῦ, ἃς πάσας ἔμελλε νὰ καταρρίψῃ ἡ ἀντιβασιλεία· ἡ ρυμοτομία ἐπίσης τῆς πολεως ὑπῆρξεν ἀντικείμενον τῆς προσοχῆς τοῦ Λουδοβίκου, τὰ δὲ ἀνάκτορα ἱδρύθησαν, ἐν ᾧ χώρῳ σήμερον ἵδρυνται, κατὰ προτροπὴν τοῦ Λουδοβίκου, ὅστις καὶ μετέβαλέ πως αὐτῇ χειρὶ τὸ σχέδιον τὸ ὑπὸ τοῦ περιφήμου Gärtner ἐκπονηθέν. Ὁ βασιλεὺς τῆς Βαυαρίας παρέμεινεν ἐν Ἀθήναις μέχρι τοῦ 1836 καταλιπὼν πλείστας λαμπρὰς ἀναμνήσεις τῆς διαμονῆς του. Μία δὲ τούτων ἦτο καὶ ὅτι ἐδώρησεν εἰς τὴν πόλιν Ἀθηνῶν ἀναχωρῶν ἐξ Ἑλλάδος 50,000 φρ. ὑπὲρ τοῦ ἀνεγειρομένου δημοτικοῦ νοσοκομείου. Ὁ Λουδοβῖκος περιηγήθη σχεδὸν ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους, πλείστας πόλεις τῆς μὴ βασιλευομένης ἔτι Ἑλλάδος, καὶ ἐν γενει πᾶν ὅ,τι ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ἢ ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ἦτο περίφημον. Ἀνεχώρησε δ' ἐξ Ἀθηνῶν φέρων τὰς ἐγκαρδίους εὐχὰς ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐνηγκαλίσθη ἐνώπιον τοῦ λαοῦ τὸν υἱόν του, Ὄθωνα, τὸν βασιλέα τῶν Ἑλλήνων.

Ἐν τῶν μεγαλοπρεπεστέρων οἰκοδομημάτων τῶν κοσμούντων τὴν πόλιν τοῦ Μονάχου, τὰ Προπύλαια, ἀνήγειρεν ὁ Λουδοβῖκος εἰς μνημόσυνον αἰώνιον τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν ἐσωτερικῶν στοῶν ἀπηθανάτισε τοὺς σπουδαιοτέρους προμάχους τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας, ἀναγράψας μὲ μεγάλα χρυσᾶ γράμματα τὰ ὀνόματα αὐτῶν. Πρὶν ἢ ἔτι ἀποτελεσθῇ ἡ ἀναγραφὴ καὶ τοῦ τελευταίου Ἑλληνικοῦ ὀνόματος, ἠγγέλθη εἰς τὸν Λουδοβῖκον ἡ ἐκθρόνισις τοῦ Ὄθωνος. Μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔμελλον νὰ τελεσθῶσι τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ οἰκοδομήματος τούτου. Ὁ δὲ Λουδοβῖκος διερχόμενος τὸ πρῶτον τὰ Προπύλαια ταῦτα ἐκάλυψε τοὺς ὀφθαλμοὺς δακρύοντας ὑπὸ λύπης ὅτι τοιοῦτον οἰκτρὸν τέλος ἔλαβε τὸ κλασσικὸν αὐτοῦ ὄνειρον. Μετ' ἀνησυχίας καὶ φόβου παρηκολούθει τὴν νέαν τροπὴν τῶν πολιτικῶν ἐν Ἑλλάδι πραγμάτων, ἄθυμος δὲ ἔγραφε πρός τινα τῶν φίλων του καὶ φίλων τῆς Ἑλλάδος πρὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ὄθωνος τὰ ἑξῆς· «Εἶμαι βεβαιότατος ὅτι θὰ ἔλθῃ χρόνος ὁπότε θὰ ἐκτιμηθῇ προσηκόντως ἡ ἰσχυρὰ βοήθεια, ἣν παρέσχον ὑπὲρ τῆς ἐλευθερώσεως καὶ ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ θὰ ἀποδοθῇ δικαιοσύνη εἰς τὴν ἀγνότητα καὶ εἰλικρίνειαν τῶν ἐνεργειῶν μου».

Ἐπὶ ταῖς νῦν τελουμέναις ἐν Μονάχῳ μεγαλοπρεπεστάταις ἑορταῖς τῆς ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Λουδοβίκου, ὧν ἅπασα ἡ Ἑλλὰς νοερῶς μετέχει, ἐψήφισεν ὁ δῆμος τῆς Ἑλληνικῆς πρωτευούσης τὴν ἀνέγερσιν μεγαλοπρεποῦς μνημείου τοῦ Λουδοβίκου ἐν περιόπτῳ χώρῳ τῆς πόλεως. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐξεδήλωσεν ὁ δῆμος Ἀθηναίων τὴν ἐκτίμησιν καὶ εὐγνωμοσύνην τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους πρὸς τὰς εἰλικρινεῖς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἐργασίας τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας, καὶ ἀπέδειξεν ὅτι εἶχε δίκαιον ὁ Λουδοβῖκος λέγων, ὅτι αἱ στιγμιαῖαι πλάναι ἐξαφανίζονται, μόνη δὲ ἡ ἀλήθεια φαίνεται ἐπὶ τέλους νικῶσα.

Θεμ. Σοφουλης.

Η ΞΕΝΟΥΛΑ

Κ... Β...

1

Ξενοῦλά μου, γιὰ σένα,
Ποῦ μ' ἔκανες 'ς τὰ ξένα
Ὥραις καλαὶς νὰ ἰδῶ,
Βαρειὰ θλιμμένος τόρα,
Ἀπ' τοῦ χωρισμοῦ τὴν ὥρα,
Τραγούδια τραγουδῶ.

—

Τοῦ χωρισμοῦ τραγούδια:
Χλωμά, χλωμὰ λουλούδια
Κομμένα ἀπ' τὴν καρδιά.
Τὸ δάκρυ τὰ δροσίζει
Κι' ὁ πόνος τοὺς χαρίζει
Ἀγάπης εὐωδιά.

2

Ἡ μοῖρα μ' ἔφερε κοντὰ 'ς ἐσένα,
Μικρὴ Ξενοῦλά μου γαλανομμάτα.
Μόνος, παντέρημος ἐδῶ 'ς τὰ ξένα
Μὴ θὲς ὁ δύστυχος νὰ πλανηθῶ
Μακρυὰ ἀπ' τὸ σπίτι μου καὶ νὰ χαθῶ.—

Ξενοῦλα, δεῖξέ μου τὴν ἴσια στράτα!

—

Μέσα 'ς τὰ τρίστρατα, 'ς τὰ μονοπάτια,
Δὲν ξέρω ὁ δρόμος μου ποῦ θὰ μὲ φέρῃ.
Ἡ νύχτα ἐτύφλωσε τὰ δυό μου μάτια·
Μὴ θὲς ὁ δύστυχος νὰ πλανηθῶ
Μακρυὰ ἀπ' τὸ σπίτι μου καὶ νὰ χαθῶ.—

Ξενοῦλα, σῶσέ με, δός μου τὸ χέρι!

—

Γιὰ ἰδές, 'μερόνυχτα μονάχος τρέχω.
Δόσε μου δύναμι μὲ τὴ λαλιά σου.
Γιὰ ἰδές, ἀπόστασα, ψυχὴ δὲν ἔχω...
Μὴ θὲς ὁ δύστυχος νὰ πλαννηθῶ
Μακρυὰ ἀπ' τὸ σπίτι μου καὶ νὰ χαθῶ.—

Ξενοῦλα, πάρε με 'ς τὴν ἀγκαλιά σου!

3

Δὲν ἔρχεσαι! Ἡ καρδιά μου τοῦ κάκου σὲ προσμένει,
Τοῦ κάκου μὲ λαχτάρα κοντά της σὲ ζητεῖ
Καὶ σπαρταρᾷ 'ς τὰ στήθη καὶ κλαίει πονεμένη.
Γιατ' εἶνε πονεμένη;
Τὸ ξέρω τὸ γιατί.

—

Ἄχ ἤρθες! Ἡ καρδιά μου τίποτε δὲν προσμένει
Κοντά της σ' ἔχει κι' ἄλλο 'ς τὸν κόσμο δὲν ζητεῖ.
Μὰ σπαρταρᾷ 'ς τὰ στήθη καὶ κλαίει πονεμένη.
Γιατ' εἶνε πονεμένη;
Δὲν ξέρω τὸ γιατί.

4

Ὅταν σὰν ἄστρα φωτερὰ
Τὰ δυό σου μάτια μὲ κυττάζουν,
Μέσ' 'ς τῆς ἀγάπης τὴ χαρὰ
Φαρμάκι 'ς τὴν καρδιὰ μοῦ στάζουν.
Ἂν εἶνε κι' ἄστρα καὶ τί τάχα;
Δὲν ἔχουνε πολλὴ ζωή·
Θὰ φέξουν μιὰ νυχτιὰ μονάχα
Καὶ θὰ σβυσθοῦνε τὸ πρωΐ.

—

Ὅταν σὰν ρόδο δροσερὸ
Τὸ στόμα σου γελᾷ γιὰ μένα,
Ἄχ, πρὶν τὸ γέλιο του χαρῶ,
Νοιώθω τὰ στήθη πονεμένα.
Ἂν εἶνε ρόδο καὶ τί τάχα;
Μαζὶ μὲ τἆστρα θὰ χαθῇ·
Θἀνθήσῃ μιὰν αὐγὴ μονάχα
Τὴν ἄλλη θὲ νὰ μαραθῇ.

5

Ἂν ἡ μοῖρα σ' εἶχε φέρῃ
'Σ τὴν δική μου ἀγκαλιά,
Ἂν 'δικό μου ἤσουν ταίρι,
Θὰ 'μποροῦσα νὰ σοῦ 'πῶ,
Νὰ σοῦ 'πῶ χωρὶς λαλιὰ
Καὶ μονάχα μὲ φιλιά,
Πῶς καὶ πόσο σ' ἀγαπῶ!

—

Ἂν γλυκόφεγγε ἀντικρύ μου
Μιὰ ματιά σου γαλανή,
Τότε θ' ἄρχιζα, μικρή μου,
Μὲ τὰ μάτια νὰ σοῦ 'πῶ,
Νὰ σοῦ 'πῶ χωρὶς φωνή,
Ἡ καρδιά μου πῶς πονεῖ,
Πῶς καὶ πόσο σ' ἀγαπῶ!

—

Ὅπως ζοῦμε, χωρισμένοι
Ἀπ' τὸν κόσμο τὸν κακό,
Ἄλλο τόρα δὲν μοῦ μένει,
Παρὰ μόνον νὰ σοῦ 'πῶ
Νὰ σοῦ 'πῶ τὸ μυστικὸ
Μὲ τραγοῦδι ἐρωτικό,
Πῶς καὶ πόσο σ' ἀγαπῶ!

6

Βαθειὰ σκοτεινιασμένη
Κοιμᾶται ἡ ἐρημιὰ
Κ' ἡ βάρκα εἶνε δεμένη
'Σ τὴν ἀκροποταμιά.

—

Ἔλα μαζί μου, ἔλα,
Ξενοῦλα γαλανὴ
Νὰ λύσωμε μὲ τρέλλα
Τῆς βάρκας τὸ σχοινί.

—

Δίχως κουπί, τιμόνι,
'Σ τὸ ρέμμα τὸ γοργὸ
Νὰ φύγῃ ἡ βάρκα μόνη
Καὶ μέσα ἐσὺ κ' ἐγώ.

—

Νὰ γέρνῃς καὶ νὰ γέρνω
'Σ ἀγάπης ἀγκαλιά,
Νὰ παίρνῃς καὶ νὰ παίρνω
Ἀμέτρητα φιλιά.

—

Ἡ βάρκα μας σὰν νάχῃ
Περιστεριοῦ φτερὰ
Νὰ ξεπετᾷ μονάχη
'Σ τὰ μαῦρα τὰ νερά,

—

Κ' οἱ δυό μας κοιμισμένοι,
Μέσ' 'ς ὄνειρο βαθὺ
Νὰ λέμε ἀγκαλιασμένοι:
—Ποτὲ νὰ μὴ σταθῇ!..,

7

Ἀγάπης μουσικὴ
Γλυκολαλοῦσ' ἐκεῖ...

Καὶ μοῦ μεθοῦσε τὴν καρδιὰ
Ἡ ἁρμονία ἡ μαγεμμένη,
Σὰν νὰ ἦταν ρόδων εὐωδιὰ
Ἀπὸ τὰ χείλη σου σταλμένη.

Ἀγάπης μουσικὴ
Γλυκολαλοῦσ' ἐκεῖ...

Ὅλος ἐλπίδα καὶ χαρὰ
Τὰ μάτια ἀντίκρυζα μικρή μου
'Σ τὰ μάτια σου τὰ φωτερὰ
Ὁποῦ γελοῦσαν ἀντικρύ μου.

Ἀγάπης μουσικὴ
Πικρολαλοῦσ' ἐκεῖ...

Νά! 'ξάφνω ἀλλάζει τὸ σκοπό,
Φαρμακεμμένα λόγια λέει·
Ἀντὶ τραγοῦδι χαροπὸ
Τοῦ χωρισμοῦ τὸν πόνο κλαίει.
Ἀγάπης μουσικὴ
Πικρολαλοῦσ' ἐκεῖ...

Σ' ἐκύτταξα δειλά, δειλά,
Καὶ σὺ μ' ἐκύτταξες ἐμένα
Κ' ἦταν τὰ μάτια μου θολὰ
Καὶ τὰ 'δικά σου δακρυσμένα!

8

Θωροῦν τὴ ζωγραφιά σου οἱ ἄλλοι
Καὶ λὲν μὲ τὴ δική τους γνῶσι
Πῶς ὁ τεχνίτης 'μπόρεσε νὰ δώσῃ
Σωστὴ ζωὴ 'ς τὰ τίμητά σου κάλλη.

Ἦτον ἀλήθεια ἡ τέχνη του μεγάλη.
Ὅμως κι' ἂν ἦτον τόση κι' ἄλλη τόση,
Δὲν ἠμποροῦσε ἡ τέχνη νὰ τὸν σώσῃ.
Ἡ ζωγραφιὰ δὲν θἄμοιαζε καὶ πάλι.

'Σ τὰ ρόδα, 'ς τἆστρα τὰ ζωγραφισμένα
Οὐδ' εὐωδιὰ κι' οὐδὲ καὶ φῶς κανένα
Δὲν ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ ἡ ζωγραφιά.
Κ' ἐγὼ κυττάζω καὶ θωρῶ μὲ λύπη
Κάτι, σὰν φῶς, σὰν εὐωδιὰ νὰ λείπῃ
Ἀπ' τὴν ζωγραφισμένη σου ἐμμορφιά.

9

Θέλεις καθάριος οὐρανὸς
Καὶ ξάστερος παντοτεινὰ
Νὰ ζωγραφιέται γαλανὸς
'Σ τὰ μάτια σου τὰ γαλανά;
Θέλεις νὰ ζῇς εὐτυχισμένη;
Ἔλα, ἡ καρδιά μου σὲ προσμένει.

—

Θέλεις τοῦ ἥλιου ἡ ἀντηλιὰ
Νὰ σὲ φωτίζῃ λαμπερὴ
Καὶ 'ς τὰ χρυσᾶ σου τὰ μαλλιὰ
Χρυσὸ στεφάνι νὰ φορῇ;
Θέλεις νὰ ζῇς εὐτυχισμένη;
Ἔλα, ἡ καρδιά μου σὲ προσμένει.

—

Θέλεις ἐκεῖ ποῦ μοσχανθεῖ
Λευκὸ κλωνάρι λεμονιᾶς
Ν' ἀνθοῦν τῆς ὄψις σου οἱ ἀνθοὶ
Δίχως τὸ φόβο τῆς χιονιᾶς;
Θέλεις νὰ ζῇς εὐτυχισμένη;
Ἔλα, ἡ καρδιά μου σὲ προσμένει.

—

Θέλεις ἐκεῖ ποῦ τὰ πουλιὰ
Λαλοῦν κρυμμένα 'ς τὸ κλαδὶ
Μαζὶ μ' ἐκείνων τὴ λαλιὰ
Τὸ στόμα σου νὰ κελαδῇ;
Θέλεις νὰ ζῇς εὐτυχισμένη;
Ἔλα, ἡ καρδιά μου σὲ προσμένει.

10

Ὅταν γιὰ ὕστερη φορὰ
Τὴν ὕστερη νυχτιὰ σὲ εἶδα
Κ' ἔφυγες σὺ δίχως χαρὰ
Κι' ἀπόμεινα δίχως ἐλπίδα,

Ἄχ! πρὶν 'ς τὸν ὕπνο τὸ γλυκό
Γείρ' ἡ καρδιά μου ἡ πονεμένη,
Μ' ἐξάφνισ' ὄνειρο κακό:
Εἶδα πῶς ἤσουν πεθαμένη.

Μιὰ τέτοια μαύρη συμφορὰ
Μοῦ πάγωσεν εὐθὺς τὸ αἷμα,
Κ' ἐξύπνησα μὲ τὴ χαρὰ
Πῶς τὄνειρό μου ἦτον ψέμμα.

Μὰ 'ς τὴν καρδιά μου ὅπου πονεῖ
Τὸ ψέμμα ἀλήθεια πάντα μένει:
Γιὰ ὅλους εἶσαι ζωντανή,
Μόνον γιὰ μένα πεθαμένη!...

Ἐν Λειψίᾳ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Δι' ἓν μόνον πρᾶγμα δὲν ἐπαινοῦνται οἱ νεκροί, καὶ ἐν τούτοις αὐτὸ εἶνε ἡ αἰτία παντὸς πρὸς αὐτοὺς ἐπαίνου: διὰ τὸν θάνατόν των.

—

Ἂν αἱ γυναῖκες τόσον μεριμνῶσι περὶ τῆς ἰδίας καλλονῆς, πταίουσιν οἱ ἄνδρες, οἵτινες διὰ ταύτην ἰδίως τὰς ἀγαπῶσι.

—

Ἡ μητρικὴ ἀγάπη δίδει πολὺ καὶ λαμβάνει ἐλάχιστον, ἀλλὰ ζῇ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῆς κεφαλαίων.

—

Οὐδὲν λαχεῖον μετρεῖ μεταξὺ τῶν κερδῶν αὐτοῦ τὴν εὐτυχίαν.

—

Ἡ εὐγλωττία εἶνε ἱππεὺς ἤρεμος ἐπιβαίνων ἵππου ὁρμητικοῦ.

—

Οἱ τύραννοι σβύνουν τὰ φῶτα τῆς παιδείας, ὡς οἱ κλέπται τοὺς φανοὺς τῶν ὁδῶν.

—

Εἰς τὰς μεγάλας κοινωνικὰς ἐπαναστάσεις οὐχὶ ὁ ὠκεανὸς τουτέστιν ὁ λαὸς εἶνε ὁ διεγείρων τὴν θύελλαν, ἀλλ' ὁ ἄνεμος τουτέστι τὸ ἐπαναστατικὸν πνεῦμα.

—

Ἡ ἀναρχία δὲν ἀναβαίνει ποτὲ ἐκ τοῦ λαοῦ εἰς τοὺς ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, ἀλλὰ κατέρχεται ἀπὸ ἐξουσίας ἀνοήτου πρὸς τὸν λαόν.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Καταπληκτικὰς διαστάσεις λαμβάνει ἡ μυωπία ἐν τοῖς σχολείοις τῆς Γερμανίας, ὁ τύπος δὲ ἤρξατο ἐπικαλούμενος τὴν σύντονον μέριμναν τῶν ἁρμοδίων. Ἐξ ἰατρικῆς ἐξετάσεως τῶν ὀφθαλμῶν 110,000 μαθητῶν προκύπτει ὅτι ἡ ἐξασθένησις τῆς ὁράσεως κάμνει φοβερὰς προόδους ἰδίως ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσιν. Συντελοῦσι δ' εἰς τοῦτο κυρίως οἱ μικροσκοπικοὶ χαρακτῆρες, δι' ὧν ἐκτυποῦνται τὰ λεξικά, τὸ κείμενον τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ οἱ γεωγραφικοὶ χάρται. Τὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα σμικρύνονται, θ' ἔλθῃ δὲ βεβαίως ἐποχή, καθ' ἣν θὰ ἀναγινώσκωμεν διὰ μικροσκοπίου.

Γνωστὸν εἶνε ὁπόσον ὑπερβολικαὶ εἶνε αἱ ἀξιώσεις τῶν ἠθοποιῶν κατὰ τὴν ἡμετέραν ἐποχήν.

Ὁ ἄρτι ἀποθανὼν ἐν Βερολίνῳ διευθυντὴς θεάτρου Ἔγγελ ἐπρόκειτο νὰ μισθώσῃ ποτὲ δύο διασήμους ἀοιδούς, τὸν Ναχβάουρ καὶ τὸν Ράϊχμαν, οὓς τὸ κοινὸν οὐδέποτε εἶχεν ἀκούσει ψάλλοντας ὁμοῦ. Προσκαλεῖ λοιπὸν ἀμφοτέρους ἐν τῷ γραφείῳ του, ὅπως μάθῃ τὰς ἀξιώσεις των.

— Αἱ ἰδικαί μου ἀξιώσεις σᾶς εἶνε γνωσταί, λέγει ὁ Ναχβάουρ, πρὸ πολλοῦ· θὰ ἔχω τὸ ἥμισυ τῆς ἀκαθαρίστου εἰσπράξεως.

— Πολὺ καλά. Καὶ σεῖς, κύριε Ράϊχμαν, τί ζητεῖτε; λέγει ὁ Ἔγγελ, στρεφόμενος πρὸς τὸν ἕτερον καλλιτέχνην.

— Καὶ ἐγὼ τὸ αὐτὸ ζητῶ· τὸ ἥμισυ τῆς ἀκαθαρίστου εἰσπράξεως.

— Τότε, κύριοι, ἀπαντᾷ ὁ Ἔγγελ, χωρὶς νὰ ταραχθῇ οὐδόλως, θὰ ἔχετε βέβαια τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ δίδετε κανὲν εἰσιτήριον δωρεάν, διὰ νὰ ἠμπορῶ νὰ ἐμβαίνω εἰς τὸ θέατρόν μου!

Λέγεται ὅτι Ἀμερικανὸς ἐφευρέτης ἐπενόησεν εὐφυὲς μέσον πρὸς πρόληψιν τῶν ἐν τοῖς θεάτροις δυστυχημάτων ἐν περιπτώσει πυρκαϊᾶς. Κάτωθεν ἑκάστου καθίσματος τοποθετεῖ μικρὰν καταπακτήν, οὕτω πως κατεσκευασμένην, ὥστε ἀρκεῖ νὰ πιέσῃ τις μικρὸν κομβίον διὰ νὰ κατέλθῃ μετὰ τοῦ καθίσματός του ὑπὸ τὴν γῆν καὶ ἐκεῖθεν δι' εὐρυτάτων διαδρόμων ἐξέλθῃ τοῦ θεάτρου ἄνευ οὐδενὸς κινδύνου. Τὸ εὐφυὲς τοῦτο μέσον δύναται νὰ χρησιμοποιηθῇ καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις: Οἱ θεαταὶ π. χ. εἰς ἔνδειξιν ἀποδοκιμασίας κατὰ τοῦ παριστανομένου ἔργου ἤ τινος τῶν καλλιτεχνῶν δύνανται αἴφνης νὰ γίνωσιν ἄφαντοι, μὴ καταφεύγοντες εἰς τὸ τετριμμένον καὶ θορυβῶδες μέσον τῶν συριγμῶν. Πρὸς τούτοις διὰ καταλλήλου τελειοποιήσεως τοῦ μηχανήματος δύναται ἡ πίεσις τοῦ κομβίου νὰ γίνεται καὶ μακρόθεν, ὥστε νὰ ἀπαλλάσσεταί τις εὐκόλως γείτονος θορυβοποιοῦ ἢ ὀχληροῦ κτλ.

Μεταξὺ Βοστώνης καὶ Νέας Ὑόρκης ἐγένοντο ἐσχάτως πειράματα πρὸς σύγκρισιν τῶν πλεονεκτημάτων τοῦ τηλεφώνου πρὸς τὰ τοῦ τηλεγράφου. Τὸ πείραμα συνίστατο εἰς τὴν ταυτόχρονον διαβίβασιν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρθρου ἐφημερίδος διὰ τοῦ τηλεφώνου καὶ τοῦ τηλεγράφου. Κατὰ τὸ αὐτὸ διάστημα χρόνου τὸ τηλέφωνον διεβίβασε 346 λέξεις, ὁ τηλεγραφητὴς δὲ ἄνευ οὐδεμιᾶς συντομεύσεως 330. Ὁ διαβιβάζων διὰ τοῦ τηλεφώνου διεκόπη τρίς, ὅπως συλλαβίσῃ λέξεις τινὰς μὴ ἀκουσθείσας καταλεπτῶς. Τὸ λοιπὸν τηλεφώνημα ἠκούσθη εὐκρινῶς καὶ οὐδὲν ἐγένετο λάθος ἐν τῇ ἀντιγραφῇ.

Δεινὴ συμφορὰ ἀπειλεῖ τοὺς καφεπότας. Τὸ φυτὸν τὸ παράγον τὸν πολύτιμον κόκκον προσεβλήθη κατ' αὐτὰς ὑπὸ νόσου. Ὁ σοφὸς βοτανικὸς κ. Ραοὺλ ἐντολὴν λαβὼν παρὰ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως ὅπως ἐξετάσῃ τὴν σπουδαιότητα τοῦ κακοῦ, ἀπεφάνθη ἀφοῦ διέτρεξε πάντα τὰ μέρη ἔνθα ὑπάρχουσι φυτεῖαι καφὲ ὅτι τὸ κακὸν εἶνε γενικόν. Ἡ νόσος, εἰς ἣν ἀπεδόθη τὸ ὄνομα Hemilia vastatrix θεωρεῖται τόσον καταστρεπτικὴ διὰ τὸ φυτὸν τοῦ καφέ, ὅσον ἡ φυλλοξήρα διὰ τὰς ἀμπέλους.

ΠΡΑΚΤΙΚΑΙ ΓΝΩΣΕΙΣ

Ἡ ὠοτοκία τῶν ὀρνέθων.

Εἰς τοὺς διατηροῦντας ὀρνιθοτροφεῖα ἢ ἁπλῶς ὀρνιθῶνας καὶ ἐνδιαφερομένους περὶ τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς τῶν ὠῶν παρέχομεν τὴν ἑξῆς συμβουλὴν ἐπὶ ἀσφαλῶν δεδομένων.

Καθ' ἕκαστον ἔτος πᾶσαι αἱ ὄρνιθες αἱ ὑπερβᾶσαι τὸ τέταρτον ἔτος τῆς ἡλικίας των πρέπει νὰ παραπέμπωνται ἢ εἰς τὴν χύτραν τοῦ μαγειρείου ἢ εἰς τὴν ἀγορὰν πρὸς ἐκποίησιν. Τὸ παράγγελμα εἶνε οὐσιῶδες καὶ ὁ ἐπιθυμῶν νὰ φθάσῃ εἰς εὐάρεστον οἰκονομικὸν ἐξαγόμενον ὀφείλει νὰ φανῇ κατὰ τοῦτο ἀνοικτίρμων.

Ἡ ὄρνις τριῶν ἐτῶν ἡλικίας παράγει τὸν μέγιστον ἀριθμὸν τῶν ὠῶν.

Τὸ τέταρτον ἔτος παράγει ὀλιγώτερα, ἀλλὰ τὸ μέγεθος τῶν ὠῶν της εἶνε μεγαλείτερον.

Ἡ ὄρνις ἡ ἔχουσα πέντε ἐτῶν ἡλικίαν καταναλίσκει τροφὴν ὅσην καὶ ἡ τριῶν ἐτῶν, παράγει δὲ ὠὰ πολὺ ὀλιγώτερα. Ὥστε ὁ ἰδιοκτήτης δὲν πρέπει νὰ διστάσῃ, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ αἱ νεαραὶ ὄρνιθες τίκτουσι τὸ φθινόπωρον ἢ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ χειμῶνος, ὅτε τὰ ὠὰ ἔχουσι τιμὴν διπλασίαν ἢ τριπλασίαν. Ἡ γηραιὰ ὄρνις οὐδέποτε τίκτει τὸν χειμῶνα. Ὁ διατηρῶν ὄρνιθας ἑνός, δύο, τριῶν καὶ τεσσάρων ἐτῶν δύναται νὰ ἔχῃ ὠὰ πρόσφατα καθ' ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους.

Διὰ τοῦ συστήματος τούτου ἐπιτυγχάνεται πρὸς τούτοις καὶ τὸ πλεονέκτημα τοῦ νὰ μὴ καταναλίσκωνται πλέον ὄρνιθες γηραιαὶ καὶ τραχεῖαι, ἐπειδὴ μέχρις ἡλικίας τεσσάρων ἐτῶν ἡ σὰρξ τῆς ὄρνιθος διατηρεῖται ἀκόμη ἀρίστη.

Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ. 1888 —1406